

Emma Annila

Yrityksen logistiikka- ja tullaustoimintojen yritysturvallisuussertifikaatti AEO

Metropolia Ammattikorkeakoulu

Tradenomi

Liiketalouden koulutusohjelma

Opinnäytetyö

Lokakuu 2012

Tekijä Otsikko	Emma Annila Yrityksen logistiikka- ja tullaustoimintojen yritysturvallisuus- sertifikaatti AEO
Sivumäärä Aika	38 sivua + 2 liitettä Lokakuu 2012
Tutkinto	Tradenomi
Koulutusohjelma	Liiketalouden koulutusohjelma
Suuntautumisvaihtoehto	Esimiestyö ja työyhteisön kehittäminen
Ohjaaja	Lehtori Päivi Saariaho
<p>Tämän opinnäytetyön tarkoituksena oli selvittää, mitä yritysten tullaus- ja logistiikkatoiminnoille myönnetty yritysturvallisuustodistus AEO (Authorized Economic Operator) pitää sisällään: Mitkä todistuksen keskeisimmät edut ovat ja minkälainen sen hakuprosessi on, miten valtuutettujen AEO-toimijoiden toimintaa valvotaan, ja minkälainen todistuksen syntyprosessi on ollut kansainvälisellä tasolla? Työn tarkoituksena oli myös yhden esimerkkiyrityksen kautta tutkia tarkemmin hakuprosessin etenemistä ja sen vaatimia panostuksia sekä todistuksen lopullisia hyötyjä. Lisäksi työssä perehdyttiin AEO-todistuksen taustalla toimivaan kansainväliseen yhteistyöhön ja eri turvallisuustodistusten vastavuoroiseen tunnustamiseen sekä AEO-todistusjärjestelmän kehitykseen.</p> <p>Maailman tullijärjestön toimesta vuonna 2005 luotu AEO perustuu tullilainsäädäntöön ja maailmanlaajuisiin turvallisuusstandardeihin. Sen tarkoituksena on parantaa kansainvälistä tilaus-toimitusketjun turvallisuutta ja esimerkiksi valtuutettujen AEO-toimijoiden tullaustoimintoihin liittyvillä helpotuksilla edistää kansainvälistä kauppaa. Suomessa AEO-todistuksia on myönnetty vuodesta 2008 asti. Opinnäytetyön aiheen valinta perustui kiinnostukseen Suomessa vielä verrattain uutta hanketta kohtaan ja pyrkimykseen tutkia, miten kansainvälisellä tasolla laaditut etuudet näkyvät käytännössä.</p> <p>Kyseessä on kehittämistyyppinen opinnäytetyö, jossa teoriaosuuden ohessa tehtiin tutkimushaastattelut Suomen Tullin tullilylitarkastajalle sekä yhdessä maailman johtavassa merenkulkualan ja energiamarkkinoiden voimarakkaisu toimittavassa pörssiyhtiössä AEO-hankkeen läpivieneelle talousjohtajalle. Teoriaosuudessa on käsitelty AEO-todistuksen syntyprosessia ja käyttöönottoa, todistuksen yrityksille tuomia etuja sekä todistuksen hakuprosessia ja toiminnan valvomista. Tutkimuksen myötä voitiin todeta, että AEO-todistuksen hakuprosessi on yritykseltä paljon resursseja vaativa toiminto, mutta tuo AEO-toimijoille yhdenmukaisesti säädettyjen etujen lisäksi paljon myös epäsuoria hyötyjä. Eräänä sekä AEO-todistuksen tuomiin hyötyihin että itse todistuksen laajamittaiseen tunnetavuuteen vaikuttavana tekijänä voidaan tutkimuksen myötä kasvavassa määrin pitää myös kansainvälistä, vastavuoroista tunnustamista, joka laajentaa lähtökohtaisesti EU-alueella voimassaolevaan AEO-todistukseen sisältyviä hyötyjä entisestään.</p>	
Avainsanat	AEO, tullaustoiminnot, yritysturvallisuus, vastavuoroinen tunnustaminen

Author Title Number of Pages Date	Emma Annila AEO – The company safety certificate for logistics operations and customs clearance 38 pages + 2 appendices October 2012
Degree	Bachelor of Business Administration
Degree Programme	Business Administration
Specialisation option	Leadership and Organizational Development
Instructor	Päivi Saariaho, Senior Lecturer
<p>The AEO (Authorized Economic Operator) certification process was created by the World Customs Organization in 2005 and it is based on customs legislation and worldwide safety standards. The aim is to enhance security through recognition of reliable operators and providing certain benefits to these certified operators in order to encourage the best and the safest practices at all levels of the international supply chain and in order to improve international trade. In Finland the first AEO-certificates were granted in 2008. The purpose of the present study was to identify the basic concept of the AEO certificate; a trade facilitation certificate related to company safety, directed to businesses qualified as trustworthy and secure. The subject of the study was selected based on the interest in this relatively new project in the Finnish business field, and on the aim of studying how the benefits defined on an international level are visible in practice.</p> <p>The study introduces the most essential benefits of the AEO-certificate, describes the process of application and the monitoring of certified businesses and also introduces the starting process of the AEO-certification in general. The purpose of the study was also to illustrate the application process and all the needed investments through an example from the Finnish AEO-certificate holders and also to study the international collaborations and mutual recognition processes behind the AEO-certification.</p> <p>The thesis was carried out by using a development oriented research methodology. The research data consisted of two interviews: One with the senior inspector of the Finnish Customs and one with the former financial director of one of the world's leading public limited companies providing power system solutions for marine and shipyard industries and the energy industry. The results revealed that the application process is a resource-demanding procedure for the applying company but besides the mutual benefits gained through certification the company also gets to enjoy other, indirect benefits. One significant observation discovered through the research regarding both the overall benefits and the extensive awareness of the AEO-certificate is the mutual recognition for different types of company safety certificates – Which in the future will broaden the benefits of the initially EU-based AEO-certificate even more.</p>	
Keywords	AEO, customs clearance, company safety, mutual recognition

Sisällys

1	Johdanto	1
2	AEO – valtuutettu taloudellinen toimija	3
2.1	AEO-sertifikaatin kolme eri tyyppiä	3
2.2	AEO-toimijan edellytykset	4
3	AEO:n synty ja käyttöönotto	6
3.1	C-TPAT AEO:n esikuvana	7
3.2	AEO:n sisältöä ohjaavat standardit	8
4	AEO:n tuomat edut	9
4.1	Hyödyt yksittäiselle yritykselle	9
4.2	Sertifikaatin epäsuorat hyödyt	11
4.2.1	Turvallisuutta koko toimialalle	11
4.2.2	Yhteistyö ja sitoutuminen	12
4.3	Vastavuoroinen tunnustaminen	12
4.3.1	Sopimukset Japanin ja USA:n kanssa	13
4.3.2	Keskeneräiset hankkeet	14
4.4	Incoterms-toimituslausekkeet ja AEO	15
5	AEO-sertifikaatin hakeminen	16
5.1	Hakuprosessin aloittaminen	16
5.2	Itsearviointikysely	17
5.3	Hakemuksen hyväksyminen	18
5.4	Arviointikäytien suorittaminen	19
5.5	Toimijoiden arviointiperusteet ja arvioinnin kyselylomake	20
5.6	Sertifikaatin myöntäminen	21
6	Sertifikaatin toimintaperiaatteiden valvominen	22
6.1	Alan eri toimijoiden vastuut	22
6.2	Toimitusketjun turvallisuuden parantaminen	22
6.3	Riskien analysointi ja hallinta	23
6.4	Tarkastussuunnitelman laatiminen	25
6.5	AEO-asiakkuuden päättäminen	25
7	Tutkimushaastattelut	27

7.1	Tutkimusmenetelmä ja taustatiedot haastateltavista	27
7.2	Tutkimuksen tulokset: Suomen Tulli	29
7.2.1	Yleistä AEO-todistuksesta	29
7.2.2	Lupiin ja tarkastuksiin saatavat helpotukset sekä muut edut	30
7.2.3	Todistuksen hakuprosessi	30
7.2.4	Vastavuoroinen tunnustaminen	31
7.3	Tutkimuksen tulokset: Wärtsilä Finland Oy	32
7.3.1	Hakeutuminen AEO-toimijaksi	32
7.3.2	Hakuprosessin eteneminen	33
7.3.3	AEO-hankkeen vaatimat muutokset	34
7.3.4	AEO-todistuksen myötä saavutetut edut	34
7.3.5	Todistuksen merkitys tulevaisuudessa	35
7.4	Yhteenveto tutkimustuloksista teorian tiedon valossa	36
8	Loppusanat	37
8.1	Työn toteutuksen onnistuminen	37
8.2	Jatkotutkimuskohteet	38
	Lähteet	39
	Liitteet	
	Liite 1. Tutkimushaastatteluiden haastattelupohjat	
	Liite 2. AEO-sertifikaatin hakulomake	

1 Johdanto

AEO, lyhennettynä sanoista Authorized Economic Operator, tarkoittaa valtuutettua taloudellista toimijaa ja on tullilainsäädäntöön ja maailmanlaajuisiin turvallisuusstandardeihin perustuva laatusertifikaatti yrityksen logistiikka- ja tullaustoiminnoille. AEO-sertifikaatti on maksuton, voimassa EU:n alueella (Miten AEO-toimijaksi hakeudutaan? 2010) ja tarkoitettu sellaisille yhteisöön sijoittuneille yrityksille, joiden toimenkuva pitää sisällään tullivalvonnassa olevan tavaran, siihen liittyvän tiedon tai asiakirjojen käsittelyä (AEO – Customs security programme, 2010, 7). AEO ei ole yrityksille pakollinen hanke, vaan taustalla tulisi olla aito halu kehittää sekä oman toiminnan että koko kansainvälisen tilaus-toimitusketjun turvallisuutta. AEO-sertifiointi ei myöskään ole suuri materiaallinen investointi, mutta on tärkeää tiedostaa kyseessä olevan intensiivinen, panostuksia vaativa prosessi. (Elonen 2012.)

AEO-sertifikaatti voidaan nähdä turvallisuustodistuksena, jonka päätavoitteena on parantaa toimitusketjun turvallisuutta koskien sekä konkreettista tavaraa että siihen liittyvää tietoa. Sertifiointi helpottaa todistuksen saaneiden yritysten tullivalvontaa ja auttaa samalla tulleja kohdentamaan resurssinsa tehokkaammin tunnuksettomiin, riskialttiimpiin toimijoihin. AEO-sertifikaatin turvallisuutta ja vaarattomuutta edistävä sisältö kattaa sertifioidun yrityksen toiminnot kokonaisuudessaan mukaan lukien myös yleisen henkilöstöturvallisuuden, mutta on tärkeää korostaa, että AEO:ssa on ensisijaisesti kyse yritysturvallisuudesta.

Tämän opinnäytetyön tarkoituksena on selvittää, mitkä AEO-todistuksen keskeisimmät edut ovat ja minkälainen todistuksen hakuprosessi on, miten valtuutettujen AEO-toimijoiden toimintaa valvotaan ja minkälainen todistuksen syntyprosessi on ollut kansainvälisellä tasolla. AEO-todistukseen liittyy paljon yhteisesti säädettyjä etuja, ja työn tarkoituksena on näiden etujen kartoittamisen lisäksi selvittää minkälaisia epäsuoria hyötyjä todistus voi yritykselle tuoda. Pyrkimyksenä on samalla myös selvittää, ovatko nämä edut luonteeltaan sellaisia, että AEO-toimija voi hyötyä niistä siitä riippumatta, mihin kansainvälisessä tilaus-toimitusketjussa sijoittuu.

Työssä tutkitaan myös todistuksen hakuprosessin eri vaiheita ja selvitetään, millä tavoin hakijan toiminnan laajuus ja muut yksilöivät seikat on otettu huomioon prosessiin kuuluvissa arvioinneissa. Lisäksi työssä kuvataan AEO-todistusjärjestelmän kehitystä

sekä sitä, minkälaista AEO-sertifiointin taustalla toimiva kansainvälinen yhteistyö on ja miten erilaisten toisiaan muistuttavien turvallisuustodistusten vastavuoroinen tunnistaminen toimii käytännössä.

Työn tarkoituksena on myös yhden esimerkkiyrityksen kautta selvittää ja kuvata miten hakuprosessi heidän osaltaan eteni ja minkälaisia panostuksia se yritykseltä vaati, sekä minkälaista lopullista hyötyä yritys on sertifiointista kokenut saavansa. Case-esimerkin avulla siis selvitetään teoriapohjaan viitaten, minkälaisia konkreettisia muutoksia yritys on hakuprosessin edetessä toimintoihinsa tehnyt sekä voidaanko hakuprosessin katsoa edenneen ennalta odotetun mukaisesti. Eräänä olennaisimpana tutkimuskysymyksenä case-esimerkin yhteydessä on myös yrityksen sertifiointin myötä saamien hyötyjen määrittely sekä se, minkälaisena AEO-todistuksen merkitys voidaan nähdä tulevaisuudessa.

Opinnäytetyö on tyypiltään tutkimuksellinen kehittämistyö ja rakenteeltaan kaksiosainen, avaten edellä mainitut tutkimuskysymykset ensin teoretietoon pohjautuen ja sen jälkeen tutkimusosuuden yhteydessä tutkimushaastatteluiden kautta. Tutkimuksellisessa kehittämistyössä tarkoituksena on ratkaista käytännössä syntynyt ongelma tai epäselvyys, antaen tietoa ja luoden ikään kuin käytännön ratkaisuja. (Ojasalo, Moilanen & Ritalahti 2009, 19). Tutkimuksellisen kehittämistyön alussa on tärkeää hakea ja löytää kehittämisen olennainen kysymys kehittämiskohteeseen liittyen (Ojasalo, Moilanen & Ritalahti 2009, 28), ja tässä työssä kehittämisen kysymykset rakentuvat Suomessa vielä verrattain uuden sertifiointiohjelman toteutukseen ja sertifikaatin todellisten hyötyjen kartoittamiseen. Kehittämistyön tavoitteiden määrittelyn kannalta on oleellista hankkia tutkittavasta kohteesta runsaasti teoriapohjaista tietoa, jonka varaan esimerkiksi haastatteluun toteutettu varsinainen tutkimusosuus voidaan rakentaa (Ojasalo, Moilanen & Ritalahti 2009, 29). Jo tässä tutkimuksellisen kehittämistyön vaiheessa havainnoidaan tutkittavaa ilmiötä laajasti ja perusteellisesti, koska hankittu tietopohja muodostaa varsinaisen perustan kehittämistyölle siinä kuvatussa olemassa olevan, olennaisen tiedon muodossa. (Ojasalo, Moilanen & Ritalahti 2009, 34).

Lähestymistapa aiheeseen on tutkimushaastatteluissa ollut tapaustutkimus ja tutkimusmenetelmänä on käytetty teemahaastatteluita. Opinnäytetyön aiheen valinta perustuu kiinnostukseen Suomessa vielä verrattain uutta hanketta kohtaan ja pyrkimykseen tutkia, miten kansainvälisellä tasolla laaditut etuudet näkyvät käytännössä. Tapaustutkimuksessa sen vaiheiden voidaan katsoa jakautuvan kehittämistehtävän ongelman

havaitsemiseen, ilmiöön perehtymiseen sekä teorian että käytännön tasolla ja empiirisen aineiston analysointiin (Ojasalo, Moilanen & Ritalahti 2009, 52). Työn merkitykseksi nousee selvittää ja kuvata, minkälaisia käytännön kokemuksia AEO-prosessista kokonaisuudessaan työssä esitetyllä esimerkkiyrityksellä on ollut, ja tämän kautta tarjota käytännön kuvausta aiheesta esimerkiksi sellaiselle taholle, joka harkitsee AEO-sertifioinnin hakemista.

2 AEO – valtuutettu taloudellinen toimija

2.1 AEO-sertifikaatin kolme eri tyyppiä

AEO-sertifikaattia on olemassa kolmea eri tyyppiä, joista kaksi sisältää hieman toisistaan eroavia etuja ja kolmas yhdistää näiden kahden edut. Sertifikaattityypit ovat yksinkertaistettuihin tullimenettelyihin keskittyvä AEO Customs Simplifications eli AEOC, turvallisuuteen ja vaarattomuuteen keskittyvä AEO Safety and Security eli AEOS sekä molemmat edellä mainitut sisältävä AEO Full eli AEOF (Authorized Economic Operator Guidelines 2007, 7). Myönnetty AEO-todistus on aina y-tunnuskohtainen, eli sertifioitu yritys on sertifioitu kaikkien toimintojensa osalta (Miten AEO-toimijaksi hakeudutaan?). Tarkasteltaessa Euroopan komission ylläpitämän tietokannan (Authorized Economic Operator – Query page 2011) tilastoja koskien eri valtioiden AEO-toimijoita, voidaan havaita, että valtaosalla sertifioiduista yrityksistä on hallussaan kaikki edut sisältävä AEO Full. Myös Suomen AEO-todistuksista suurin osa on AEOF-todistuksia, muutama AEOS-todistusta lukuun ottamatta (Elonen 2012).

Kaikkia AEO-tyyppejä yhdistävänä etuna on oikeus vähennettyyn valvontaan, joka koskee sekä dokumenttiperäistä että fyysisesti tavaraan kohdistuvaa valvontaa. Lisäksi AEO-toimijaan kohdistuvat tarkastukset ovat aina etusijalla verrattaessa tunnuksentoihin toimijoihin. (The Authorized Economic Operator Guidelines 2007, 7.) AEOF ja AEOS ovat niin sanottuja alkuperäisiä, Maailman Tullijärjestö WCO:n laatiman turvallisuuskäytännön mukaisia todistuksia. Kolmas todistustyyppi AEOC ei kata turvallisuustoimia vaan tarjoaa ainoastaan aseman, jossa toimijan on mahdollista saada muita tullin lupia vaivattomammin. Merkittävää on myös huomioida, ettei AEOC myöskään kata vastavuoroista tunnustamista. (Elonen 2012.) Vastavuoroista tunnustamista käsitellään kokonaisuutena tarkemmin luvussa 4.3.

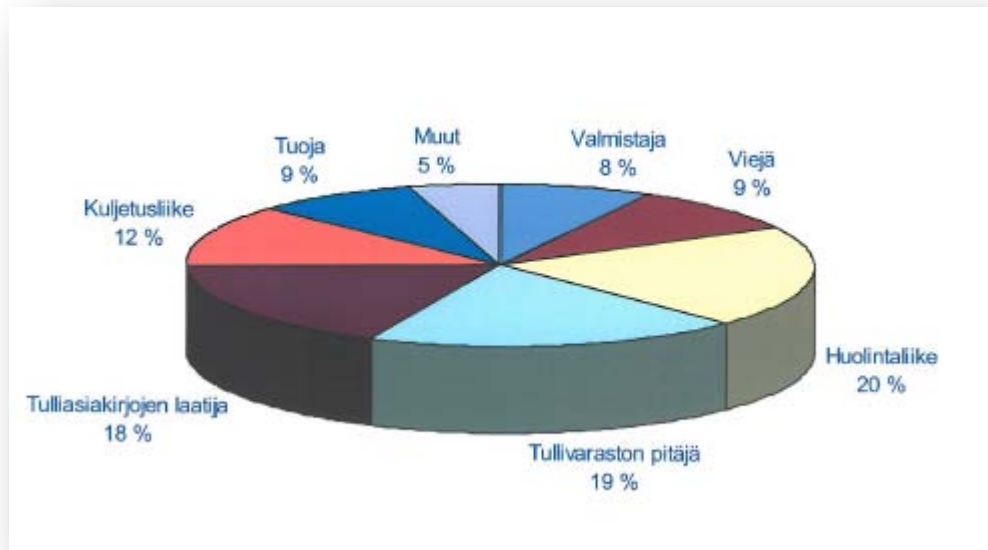
Etenkin uusissa EU:n jäsenmaissa tullin ja yritysten yhteistyön määrä voi vaihdella merkittävästikin, ja AEOC-todistustyyppien luominen on perustunut Euroopan Unionin

haluun mahdollistaa AEO-toiminnan aloittaminen myös vähitellen, ikään kuin askel kerrallaan, jolloin toimija voi mahdollisesti myöhemmässä vaiheessa hakea kaiken kattavaa todistusta. (Elonen 2012.) AEOC-todistuksen hakumenettely on hieman yksinkertaisempi kuin kahden muun sertifikaattityypin, joiden osalta yrityksen on täytettävä tietyt turvallisuusnormit koskien niin tuotantoa ja toimitusketjua kuin toimitiloja ja henkilöstöäänkin (AEO toimija, mitä vaaditaan? 2009). Vaadittujen turvallisuusnormien myötä AEO- ja AEOF-sertifikaattia hakevalta yritykseltä edellytetään niin sanotusti vakiintuneita turvallisuuskäytäntöjä koskien yrityksen konkreettisia turvallisuusjärjestelyitä ja tilojen suunnittelua. Turvallisuuskäytäntöjen tulee kattaa yrityksen sisäisen toiminnan lisäksi myös toiminta ulkoisten tahojen kuten tavarantoimittajien ja asiakkaiden kanssa. Tulli arvioi näitä toimintoja esimerkiksi turvallisuusvalvonnan ja henkilöstöön liittyvän turvallisuusriskien huomioimisen sekä tietoturvatarkistajien kautta. (AEO toimija, mitä vaaditaan? 2009.)

Huolimatta siitä, että sertifikaattityyppejä on kolme, käytetään esimerkiksi alan julkaisuissa AEO-sertifikaattiin ja sertifioituihin toimijoihin yleisesti viitattaessa kuitenkin yleistermiä AEO, ilman edellä mainittuja päätteitä. Tässä opinnäytetyössä noudatetaan myös samaa linjaa, ja AEO-sertifikaateista ja -sertifioinnista puhutaan ilman erillistä mainintaa sertifikaatin tyypistä. Sertifikaattityyppien erot konkretisoituvat lähinnä yrityksen saamista hyödyissä ja sertifikaatin hakuprosessissa, ja sertifikaattityypin ollessa olennainen tullaan se luonnollisesti mainitsemaan myös tekstissä.

2.2 AEO-toimijan edellytykset

AEO-sertifikaatin hakijaksi voidaan hyväksyä taloudellinen toimija, jonka toimintoja koskee vallitseva tullilainsäädäntö (The Authorized Economic Guidelines 2007, 8). Tullilainsäädännön piiriin kuuluvien toimien, joita hakijayritykseltä edellytetään, ei kuitenkaan tarvitse olla ikään kuin välitöntä osallistumista, ja esimerkiksi vientituotteita valmistava yritys, jonka tuotteen viennin hoitaa konkreettisesti kuitenkin jokin muu toimija, voi hakea AEO-toimijan asemaa. Kuitenkin esimerkiksi yritys, joka kuljettaa pelkästään vapaassa vaihdannassa olevaa tavaraa EU:n sisällä, ei voi hakea itselleen AEO-sertifikaattia. (AEO toimija, mitä vaaditaan? 2009.) Kuviosta 1 voidaan nähdä miten Suomessa sertifioitujen AEO-toimijoiden roolit jakautuvat toimitusketjun eri vaiheisiin.

Kuvio 1. Suomen AEO-toimijoiden roolit toimitusketjussa (Tilastotietoa AEO:sta, EU:sta ja Suomesta. 2012).

Tullilainsäädännön piiriin kuulumisen muodostaman niin sanotun perusedellytyksen lisäksi hakijayrityksen tulee täyttää myös muutama muu edellytys voidakseen aloittaa AEO-sertifikaatin hakuprosessi. Ensimmäinen tällainen edellytys on voimassaolevien tullivaatimusten noudattaminen, jolla tarkoitetaan sitä, ettei toimija ole syyllistynyt tullisääntöjen toistuvaan rikkomiseen eikä syyllistynyt vakavaksi luokiteltavaan tullisääntöjen rikkomiseen edeltävien kolmen vuoden aikana. Edellytys koskee yritystä oikeushenkilönä, mutta myös sen johtoa sekä mahdollisia tullausasioista vastaavia henkilöitä. Tulli arvioi kelpoisuuden järjestelmissään olevien tietojen perusteella. Toinen edellytys koskee yrityksen taloudellista tilannetta, jonka tulee olla moitteeton ja vakavarainen. Tulli arvioi tilannetta esimerkiksi yrityksen omavaraisuusasteen ja mahdollisten maksuhäiriöiden kautta sekä tarkastelemalla suoritettujen tullimaksujen tilaa edellisten kolmen vuoden ajalta. (AEO toimija, mitä vaaditaan? 2009.)

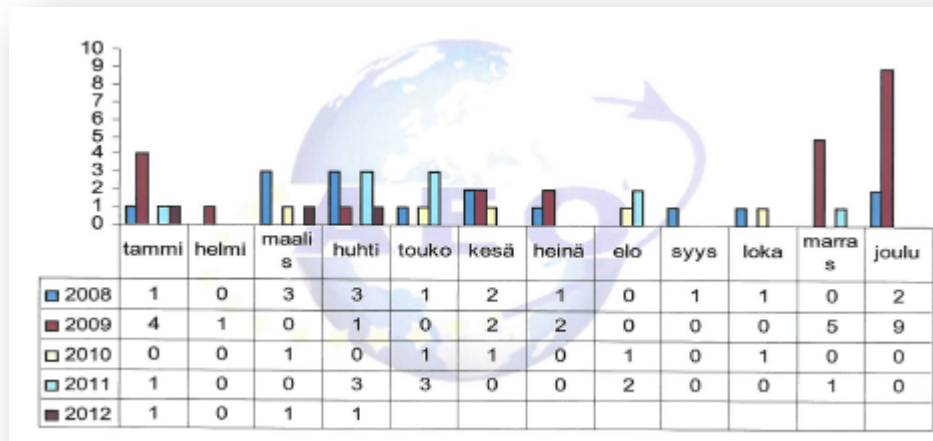
Kolmas edellytys koskee yrityksen logistista järjestelmää ja kirjanpitoa. Logistiikkajärjestelmän tulee olla yhteisötavaran eli EU-maista peräisin olevan tavarahan muusta tavaran erottelua sekä mahdollistaa mahdollisten laittomien tapahtumien havaitseminen sisäisen tarkastustoiminnan kautta. Yrityksen kirjanpidon tulee mahdollistaa Tullin pääsy yrityksen tulli- ja kuljetusasiakirjoihin ja noudattaa yleisiä kirjanpitoperiaatteita. Tulli arvioi edellytyksiä esimerkiksi yrityksen sisäisten valvontajärjestelmien, taloushallinnon,

tullauskäytäntöjen, yrityksen tietoturvan ja aiheisiin liittyvien ohjeiden ja kuvausten kautta. (AEO toimija, mitä vaaditaan? 2009.)

3 AEO:n synty ja käyttöönotto

Maailman Tullijärjestö WCO loi vuonna 2005 AEO-sertifikaatin ja sen perusteet. Sertifikaatin sisältöä laadittaessa sen tukipilareina käytettiin WCO:n laatimaa turvallisuusnormikehystä, lento- ja merikuljetusalojen olemassa olevia turvallisuusstandardeja sekä kansainvälisen tilaus-toimitusketjun turvallisuuden hallintaan liittyvää ISO/PAS-järjestelmää (The Authorized Economic Operator Guidelines, 2007, 7). Euroopan laajuisesti AEO-sertifikaatin käyttöä valvoo ja siihen liittyvistä asioista viestii Euroopan komissio, joka on yleisesti koko Euroopan unionin alueen etuja valvova taho. Euroopan komission on myös ennen AEO:n käyttöönottoa ollut mahdollista myöntää tapauskohtaisia valtuutuksia yksinkertaistettujen tullauskäytäntöjen saavuttamiseksi. (Tietoa Euroopan komissiosta 2011.) Lisääntynyt tarve tehostaa valvontaa ja turvallisuutta kansainvälisten toimitusketjujen eri vaiheissa loi kuitenkin tarpeen luoda laajan ja yhtenäisen konseptin, joka tarjoaisi etuja kaikille alan toimijoille, jotka noudattavat tiettyjä turvallisuusstandardeja. AEO-status voitaisiin myöntää luotettaville toimijoille, jotka toimintoissaan noudattaisivat tiettyjä asetettuja standardeja ja joita näin ollen voitaisiin pitää turvallisina kauppakumppaneina. Saatua AEO-status identifioisi siis toimijat turvallisiksi, luotettaviksi ja valvotuiksi osaksi toimitusketjua ja toimisi ikään kuin laadun tunnukseksi. (The Authorized Economic Operator 2005, 2.)

Suomessa ensimmäiset AEO-todistukset on myönnetty vuonna 2008, ja neljän vuoden aikana todistuksia on myönnetty noin 50. Suomessa toimii kuitenkin enemmän AEO-toimijoita kuin mitä myönnettyjen todistusten lukumäärä kertoo – esimerkiksi merenkulqualalla löytyy monia Suomessakin operoivia sivutoimia, joiden todistukset on myönnetty muualla EU:ssa. Heinäkuun 2012 alussa koko EU:n alueella myönnettyjä todistuksia oli 10 892, ja EU-tasolla uusia hakemuksia oli kesäkuun aikana tullut 126. (Elo-nen 2012.) Kuviossa 2 voidaan nähdä Suomessa jätettyjen AEO-hakemusten määrä vuosilta 2008–2012. On havaittavissa, että vuonna 2009 hakemuksia on jätetty tähän mennessä eniten, mutta kaiken kaikkiaan hakemusten määrä on ollut kuitenkin hyvin tasainen. (Tilastotietoa AEO:sta, EU:sta ja Suomesta. 2012.)

Kuvio 2. AEO-hakemusten määrä/kk Suomessa, vuosina 2008–2012. (Tilastotietoa AEO:sta, EU:sta ja Suomesta. 2012).

3.1 C-TPAT AEO:n esikuvana

Yhdentoista vuoden takaisten, Yhdysvaltoihin kohdistuneiden syyskuun yhdennentoista päivän terrori-iskujen välittömiä seurauksia oli valtion lähes kaiken lento-, maa- ja meriliikenteen seisauttaminen. Lentokielloilla sekä maarajojen ja satamien sulkemisella oli valtava taloudellinen vaikutus sekä Yhdysvaltoihin että koko maailmaan, ja näiden vaikutusten seurauksena oli eittämättä nähtävissä kansainvälisen toimitusketjun haavoittuvuus ja se, miten yhteen toimijaan kohdistuneen tapahtuman vaikutukset levisivät kaikkialle myös ketjun muihin toimijoihin. Yhdysvallat alkoikin erittäin nopeasti sekä kehittää että implementoida logistiikan toimintoihin kohdistuvaa turvallisuusohjelmaa, joka on toiminut edelläkävijänä myös AEO:lle. (Customs modernization handbook 2010, 3.) Yhdysvaltojen turvallisuusohjelma C-TPAT, jonka lyhenne tulee nimestä Customs-Trade Partnership Against Terrorism, on Yhdysvaltojen tull- ja rajaturvallisuuden laitoksen ylläpitämä toimitusketjun turvallisuuteen ja terrorismitorjuntaan tähtäävä ohjelma (C-TPAT overview 2007).

Tullit ja rajavartiolaitokset ovat keskeisessä asemassa kansainvälisessä toimitusketjussa, mutta on tärkeää tiedostaa, ettei vastuu lepää yksinomaan vain näiden toimijoiden harteilla. Kansainvälinen toimitusketju koostuu niin monesta eri tekijästä, ettei kenenkään voida katsoa yksin omistavan toimitusketjua. Näin ollen vastuu sekä ketjun toimivuudesta että turvallisuudesta on niin valmistajilla, vientiyrityksillä, maahantuojilla, kuljetusyrityksillä, jälleenmyyjillä, lentokentillä, satamilla kuin kaikilla muillakin ketjun toimi-

joilla. (Customs modernization handbook 2010, 3.) C-TPAT:ta, AEO:ta sekä kaikkia turvallisuusohjelmia luodessa on kantavana tavoitteena ollut kehittää yhdenmukainen strategia, jonka tarkoituksena on valvonnan – mutta myös helpotusten – kautta turvata kansainvälisen kaupan kulku.

3.2 AEO:n sisältöä ohjaavat standardit

Maailman Tullijärjestö WCO:n laatima normikehys on määritellyt niin sanottuna turvallisen toimijana toimimiseen kuuluviksi kuusi standardia, jotka ovat osa myös AEO:n varsinaista sisältöä. Ensimmäinen standardi on kumppanuus, joka kuvaa kaikkien AEO-sertifioitujen toimijoiden kumppanuutta asiaan sitoutumisen tasolla. AEO-toimijan tulee voida sitoutua itsearviointien kautta arvioimaan omia menettelytapojaan koskien vallitsevia turvallisuuskäytäntöjä sekä varmistettava riittävät turvallisuustoimet omissa toiminnoissaan, oli kyse sitten tavarán tai siihen liittyvän tiedon suojaamisesta. (Customs modernization handbook 2010, 4.) Standardin voidaan katsoa myönteisellä tavalla velvoittavan itsenäiseen tarkkailuun ja toimintojen kehittämiseen sekä kehittävän yrityksen sisäistä turvallisuutta. Toisena standardina onkin juuri turvallisuus, jonka vaatimiseen AEO:n koko olemus kiteytyy. AEO velvoittaa standardoidut toimijat sisällyttämään liiketoimintaansa ohjelmassa määritellyt turvallisuuskäytännöt maksimaalisen turvallisuuden saavuttamiseksi (Customs modernization handbook 2010, 4). Varsin usein logistiikka-alan toimintoja ajateltaessa asiat konkretisoituvat helposti kuljetettavan tavarán ympärille, vaikka yhtä keskeisessä roolissa on myös tieto, sekä sähköisessä että kirjallisessa muodossa. Esimerkiksi merilogistiikan alalla konteissa liikkuvasta tavarasta laaditaan tavarán lähtöpäässä kuljetussopimuksena toimiva ja tavarán lastaamisen todistava dokumentti eli konossementti, jonka käytännössä katsoen vastaa arvoltaan lastin arvoa ja oikeuttaa määräpaikassa lastin luovuttamiseen. Kadonnut tai muuten väärin käsiin joutunut dokumentti voi siis aiheuttaa todella merkittävää vahinkoa, jo pelkästään taloudellisesti.

Kolmas standardi on valtuuttaminen, joka tarkoittaa tullien suorittamaa suunnittelu- ja kehitystyötä, joka koskee niiden myöntämiä valtuutuksia tiettyihin etuihin ja helpotuksiin. Näihin valtuutuksiin konkretisoituu merkittävä osa AEO:n yritykselle tarjoamista hyödyistä, ja näin ollen ne toimivat kannustimena AEO-sertifioituille toimijoille. Neljäntenä standardina on teknologia, joka kuvaa sitä, että kaikkien AEO-toimijoiden on modernia teknologiaa hyväkseen käyttäen turvattava tavarán ja tiedon koskemattomuus. Koska AEO:n perustarkoituksena on monimuotoinen turvallisuuden takaaminen, sen toimintaperiaatteisiin sisältyy paljon yksityiskohtia, jotka koskevat myös tiedon turvaa-

mista alkaen siitä, että esimerkiksi toimistotiloissa käsiteltävät arvokkaat dokumentit on pidettävä ulkopuolisten saavuttamattomissa. (Customs modernization handbook 2010, 4.) Tällaiset toimenpiteet saattavat korostettuina tuntua epäkäytännöllisiltä, mutta mielestäni on tärkeää tiedostaa, miten usein ja helposti tulee ajateltua, ettei epäonni kuitenkaan osu omalle kohdalle. Ääriesimerkkinä siitä, että mitä tahansa voi tapahtua milloin tahansa, voidaan nähdä turvallisuusohjelmien synnyn laukaisseet tapahtumat syksyisessä New Yorkissa yksitoista vuotta sitten. On kannattavaa ottaa turvallisuus aktiiviseksi osaksi työympäristöä, koska riskien tiedostaminen ei missään määrin kuitenkaan lisää niitä.

Viides standardi on kommunikaatio. Tullin ja AEO-toimijoiden välinen ajantasainen kommunikointi mahdollistaa AEO:n toimintojen kehittämisen ja päivittämisen. (Customs modernization handbook 2010, 4.) On tärkeää tiedostaa, ettei AEO-sertifikaatin hankkiminen ole niin sanottu kertasuoritus, vaan sen tarkoituksena on ohjata sertifioitua toimijaa jatkuvaan turvallisuutta parantavaan toimintaan. Kommunikointi liittyy olennaisesti myös viimeiseen, kuudenteen standardiin, joka on toimintojen helpottaminen. (Customs modernization handbook 2010, 4.) Tämän standardin voitaisiin periaatteessa katsoa toimivan kolmannen standardin eli valtuuttamisen tarkennettuna alaotsikkona, koska se kuvaa tullilaitosten laatimien myönnytysten siirtämistä valtuutetuille toimijoille, niin että toimijat ansaitsemiensa helpotusten kautta puolestaan helpottavat tullivalvonnan oikeanlaista kohdentamista.

4 AEO:n tuomat edut

4.1 Hyödyt yksittäiselle yritykselle

AEO-sertifikaatti voidaan nähdä turvallisuustodistuksena, jonka tavoitteena on parantaa koko toimitusketjun turvallisuutta kokonaisuudessaan. AEO-statuksen omaaviin toimijoihin kohdistuu vähemmän valvontaa, joka koskee sekä konkreettista tavaraan kohdistuvaa valvontaa että dokumenttiperäistä valvontaa. (The Authorized Economic Operator Guidelines 2007, 14.) Käytännössä tällainen valvonnan väheneminen näkyy selvimmin maarajoja ylitettäessä, jolloin AEO-statuksen omaavan toimijan on mahdollista tehdä rajajilitykset helpommin ja nopeammin. Tämä konkretisoituu tullivalvontaan liittyvien tarkastusten vähentymisessä ja tiettyjen Euroopan unionin sisäisten tullaukseen liittyvien yksinkertaistuselupien, kuten jatko- ja kotitullauslupien, nopeutetussa myöntämisessä (AEO-toimija 2011).

AEO tuo helpotuksia erilaisiin tullin suorittamiin tarkastuksiin, mutta lainsäädäntöön perustuvat tarkastukset suoritetaan aina, AEO-todistuksesta huolimatta. AEO-toimija hyötyy asemastaan kuitenkin myös tällaisissa tilanteissa. Esimerkiksi meriliikenteessä suurten kauttakulkusatamien saapuvalle tavaralle suorittamat säännölliset pistokokeet, jossa osa kuljetettavasta tavarasta ohjautuu tullin jatkotutkimuksiin, AEO-statuksen omaavat toimijat ovat käsittelyssä automaattisesti etusijalla ja tarvittavat tarkastukset kohdennetaan heihin ennen AEO-statuksettomia toimijoita. (The Authorized Economic Operator Guidelines 2007, 15)

Kuten AEO:n synnystä ja käyttöönotosta kertovassa luvussa mainittiin, on Euroopan komission jo ennen AEO:n käyttöönottoa ollut mahdollista myöntää tapauskohtaisia yksinkertaistuksia tullivalvontaan. Myös AEO-toimijan on mahdollista erikseen hakea komissiolta erilaisia kohdennettuja yksinkertaistuksia ja tällöin hyötyä AEO-sertifikaatin hakuprosessin yhteydessä suoritetuista tarkastuksista, sillä mikäli haettuun lupaan liittyvät tarkistukset on tehty jo AEO-sertifikaatin hakuprosessin yhteydessä, ei niitä erikseen uusita (The Authorized Economic Operator Guidelines 2007, 15). Poikkeuksena toimivat yksinkertaisemmat, esimerkiksi passitukseen liittyvät kyselyt tai tiettyjen dokumenttien päivittämistä vaativat toimenpiteet. Lähtökohtaisesti AEO-hakuprosessin yhteydessä toimija on kuitenkin arvioitu kertaalleen jo niin perusteellisesti, ettei tällaisia pienempiä lupia varten tarvitse suorittaa varsinaisia tarkastuksia enää uudestaan (Elonen 2012). Näin ollen AEO-toimijan lupa-asioiden käsittely nopeutuu huomattavasti, koska päätöksenteossa voidaan hyödyntää jo aiemmin kerättyä ja hyväksytyksi luokiteltua tietoa.

Sekä AEO-toimijoiden kattojärjestöt että Euroopan komissio ajavat aktiivisesti asiaa löytää uusia etuja AEO-toimijoille. Pyrkimyksenä on löytää muita, myös muiden kuin tulliviranomaisten myöntämiä lupia joissa voitaisiin hyödyntää AEO-prosessiin liittyvää tutkimus- ja arviointityötä. AEO on selkeästi lisännyt tunnettuuttaan viime vuosien aikana, ja kasvava toimijamäärä mahdollistaa entistä laajemman lisäetujen etsimisprosessin. Eräs uusi ja potentiaalinen yhteistyö ovat lentorahdissa käytettävät turvallisuustodistukset sekä merenkulkualan turvallisuustodistus ISPS. Suomessa hieman näkymättömämpänä lupa-etuna AEO-toimijoille on olemassa myös elinkeinokalastukseen liittyvä lupa, jonka AEO-toimija saa automaattisesti. (Elonen 2012.)

4.2 Sertifikaatin epäsuorat hyödyt

AEO-sertifikaatti perustuu sekä turvallisuuden että vaarattomuuden edistämiseen, ja vaikka toiminnan selkeimmät edut näkyvät yrityksen tullaustoiminnoissa ja niihin liittyvissä tekijöissä, eivät edut rajoitu pelkästään tällaisiin tullitoimintaan suoraan kohdistuviin helpotuksiin. Sen sijaan AEO-sertifikaatin etujen voidaan katsoa ulottuvan myös muihin yrityksen toiminnan osa-alueisiin, ja tällaisia etuja voidaan kutsua AEO-sertifioinnin epäsuoriksi hyödyiksi. Esimerkiksi huolinta- ja kuljetusliikkeiden toiminnassa AEO-sertifikaatin varsinaiset edut liittyen rajaylityksiin ja tullivalvontaan liittyvien tarkastusten vähenemiseen näkyvät selkeästi konkreettisemmin kuin esimerkiksi satamaoperaattoreilla. Mutta tällaisten kuvattujen etujen saavuttaminen ei välttämättä ole AEO-hakijayrityksen ensisijainen tavoite, koska sertifioitu yritys hyötyy tunnistetusta asemastaan esimerkiksi myös imagollisesti. Tämänkaltaisen edun voidaan katsoa olevan yhteinen kaikille AEO-sertifioituille toimijoille riippumatta siitä, mihin yritys toimisaan kansainvälisessä tilaus-toimitusketjussa sijoittuu.

Turvallisuuden ja vaarattomuuden edistämisen lisäksi AEO:n päätavoitteena voidaan pitää kansainvälisen kaupan edistämistä tullivalvonnan vähentämisen tuomien nopeustusten kautta, mutta itse AEO-toimijoiden taholta käsin kosketeltavampana etuna – ja tavoitteena – voidaan pitää kilpailuedun luomista. AEO-toimijan, joka täyttää sertifikaatin turvallisuuskriteerit, voidaan luotettavasti katsoa olevan turvallisesti toimiva yhteistyökumppani, ja AEO-tunnuksen voidaan näin ollen katsoa tuovan toimijalle myös kilpailuetuna. AEO-sertifioidulla yrityksellä on todistetusti korkeat turvallisuusnormit, ja yrityksen toiminnan suunnittelun ja prosessien läpikäymisen ja arvioinnin voidaan katsoa olevan pitkälle vietyjä ja tarkkaan arvioituja AEO-todistuksen hakuprosessin yhteydessä. Saavutetulla tunnustuksella voidaan siis katsoa olevan positiivinen vaikutus esimerkiksi yhteistyökumppaneita valittaessa, koska alan AEO-toimijat keskittävät yhteistyösopimuksensa kasvavassa määrin toisiin sertifioituihin toimijoihin. (Elonen 2012.) Tämänkaltaisen kilpailuetu on yleisen imagohyödyn ohessa selkeästi kaikkia valtuutettuja AEO-toimijoita koskeva etu.

4.2.1 Turvallisuutta koko toimialalle

Yhden tärkeän tekijän AEO-sertifioinnin takana voidaan katsoa olevan myös halu toimia yhteisesti koko alaa hyödyttäen. Esimerkiksi satamaoperaattori Finnsteve, joka on Helsingin sataman suurin yksikköliikenteeseen erikoistunut operaattori (Tietoa Finnstevestä 2012), kuvaa AEO-toimijan asemaansa myös sitoumuksena kehittää ja varmistaa

toimitusketjun turvallisuutta sen eri vaiheissa, yhteistyössä Tullin kanssa (Tullin turvallisuustodistus. 2012). AEO-sertifikaatin turvallisuuden ja vaarattomuuden edistämiseen perustuvat ohjeistukset ovat osaltaan myös toimineet Vuosaaren satama-alueen ja esimerkiksi Finnsteven terminaali-alueen turvallisuus- ja kulkuohjeiden perustana yhdessä muun muassa työturvallisuuslain, tieliikennelain, ja luvussa 3.1 mainitun C-TPAT-turvallisuushjelman kanssa (Finnsteven satamatoiminnot Vuosaarella 2008).

4.2.2 Yhteistyö ja sitoutuminen

Turvallisuustekijöihin panostamiseen liittyvillä toimenpiteillä voi olla myönteinen vaikutus esimerkiksi sertifioidun yrityksen näkyvyyteen ja yhteistyösopimusten solmimiseen, kun valtuutetut toimijat kumppaneita valitessaan erittäin todennäköisesti hakeutuvat yhteistyöhön toisten AEO-toimijoiden kanssa. Sertifiointiin voidaan katsoa vaikuttavan myönteisesti myös AEO-toimijan henkilöstöön yleisen henkilöstöturvallisuuden ja sitoutumisen parantumisella. Henkilöstöturvallisuuteen voidaan katsoa vaikuttavan sertifiointiin vaatimuksiin lukeutuva yleinen turvallisuus ja salassapito, jonka kautta sekä toimilajien että tietojen turvaaminen tehostuu. (The Authorized Economic Operator Guidelines 2007, 16.) Suomen suurin satamaoperaattori Steveco esimerkiksi otti AEO-sertifiointinsa myötä käyttöön uuden vieraitaan koskevan tunnistus- ja kirjausjärjestelmän, jonka tarkoituksena on ylläpitää ja parantaa sekä asiakkaiden että yhteistyökumppaneiden tietoturva sekä operaattorin tilojen ja tavarankäsitellessä koskemattomuutta (AEO-toimijastatus toi tarkennuksia vierailijakäytäntöömme 2010).

AEO-toiminta lisää toimijoiden ja tulliviranomaisten välistä yhteistyötä aktiivisen, molempinpuolisen kanssakäymisen kautta, ja yhtenä epäsuorista hyödyistä voidaankin pitää ikään kuin parempien suhteiden luomista tulliin. Tullin AEO-toimipiste toimii kaikkien AEO-toimijoiden tulliviranomais-yhteyspisteenä ja pystyy antamaan toimintaohjeita erilaisissa tilanteissa tai ohjaamaan asian tarvittaessa toisaalle (The Authorized Economic Operator Guidelines 2007, 17).

4.3 Vastavuoroinen tunnustaminen

AEO-sertifikaatti tuo sertifioiduille toimijoille tullivalvontaan ja Tullin myöntämiin lupiin liittyviä nopeutuksia EU:n alueella, mutta sertifikaatin tuoma laajempikin kansainvälinen hyöty on jo ennakoitavissa vaikka EU:n ulkopuolelle suuntautuva kaupankäynti ei edellytäkään toimijoiltaan AEO-sertifikaattia. Maailman Tullijärjestö WCO:n EU:n ulkopuolisten jäsenmaiden käynnistäessä turvallisuustodistushankkeiden edetessä omat sertifikaattiohjelmansa tulee AEO-sertifikaatti nopeuttamaan kansainvälisiä tavaravirtoja

kun sertifikaattien vastavuoroisesta tunnustamisesta tullaan sopimaan laajemmalti myös EU:n ja kolmansien maiden kanssa. (AEO-toimija 2011.) Vastavuoroisella tunnustamisella tarkoitetaan EU:n ja toisena osapuolena toimivan maan välistä sopimusta huomioida toistensa turvallisuussopimukset, ja valtuutettujen toimijoiden operoidessa toisessa sopimusmaassa he ovat oikeutettuja kyseisen maan oman turvallisuussopimuksen mukaisiin helpotuksiin. Globaalisti tällainen vastavuoroinen tunnustaminen merkitsee AEO-toimijoiden toiminnan ennustettavuuden kehittymistä positiivisesti kansainvälisen kaupan saralla. Varsinaisen AEO-toimijan aseman tunnustamisen ohella vastavuoroisen tunnustamisen on katettava myös toiminnan tarkastukset ja niihin liittyvät vaatimukset. Valtaosa Maailman Tullijärjestö WCO:n jäsenmaista on jo sitoutunut mukailemaan toiminnoissaan WCO:n laatimaa normikehystä, ja normikehyksen mukaisia turvallisenä toimijana toimimiseen kuuluvien kuuden standardin mukaisia toimenpiteitä toteutetaan laajalti jo nyt kansainvälisellä tasolla. (The Authorized Economic Operator Guidelines 2007, 17.)

Yhdessä AEO-todistushakemuksen liitteistä on kohta, jossa kysytään, haluaako hakijayritys sertifioinnin saatuaan osaksi vastavuoroisen tunnustamisen piiriä. AEO-sertifikaatin saatuaan vastavuoroisen tunnustamisen hyväksyneiden toimijoiden perustiedot toimitetaan Tullin toimesta vastavuoroisen tunnustamisen kumppanimaalle ja tätä kautta toimijoille luodaan yhtenevät, molemmissa maissa tunnustettavat koodit. Tällä hetkellä EU:lla on vastavuoroisen tunnustamisen sopimus Japanin ja USA:n kanssa sekä laajempaan rajaturvallisuus- ja kaupan edistämissopimuspakettiin sisällytetty vastavuoroista tunnustamista vastaava sopimus Sveitsin, Norjan ja Andorran kanssa. Sopimusneuvottelut ovat käynnissä Kanadan, Kiinan ja Venäjän kanssa. AEO-sertifioinnin hyöty kansainväliselle kaupankäynnille tulee olemaan sitä suurempi, mitä pidemmälle AEO-hanke kokonaisuudessaan kehittyy ja mitä laajemmin vastaavien kansallisten hankkeiden vastavuoroinen tunnustaminen etenee. EU:n on tärkeää toimia yhtenä puolena, ja on ensiarvoisen oleellista, etteivät EU-maat ala yksinään neuvotella omista sopimuksista. EU:n sisälle mahtuu niin lukuisa määrä erilaisia lakeja ja käytäntöjä, että tiivis yhteistyö maiden välillä on tarpeen. (Elonen 2012.)

4.3.1 Sopimukset Japanin ja USA:n kanssa

EU ja Japani sopivat vastavuoroisesta tunnustamisesta vuoden 2010 kesäkuussa ja etujen myöntäminen aloitettiin toukokuussa 2011. EU:n ja Japanin välinen liikenne on kuitenkin jo lähtökohtaisesti luokiteltu hyvin turvalliseksi. Japanissa AEO-toimijalle annetaan yhtenevällä kirjainetuliitteellä varustettu numerokoodi, jonka avulla toimija tun-

nistetaan Japanissa ja näin riskipistettä alennetaan. Myös Suomessa tehdään kuukausittain riskianalyysi kaikista Japanin vastavuoroisesti tunnustettavista toimijoista. Kuten Japanin kohdalla, myös USA:han suuntautuvissa toiminnoissa vastavuoroisen tunnustamisen hyväksyneiden toimijoiden perustiedot annetaan USA:n tullille, joka sen jälkeen laatii riskianalyysin ja tarkistaa AEO-todistuksen voimassaolon. Hyväksytty AEO-toimija rekisteröidään ja toimijan EORI-numerolle annetaan vastaava USA:ssa käytössä oleva MID-numero. (Elonen 2012.) EORI ja MID ovat toisiaan muistuttavat järjestelmät taloudellisten toimijoiden rekisteröintiä varten.

USA on aktiivinen toimija vienti- ja tuontitoimintojen kentällä ja sen kanssa neuvoteltiin pitkään ja perusteellisesti vastavuoroisen tunnustamisen tiimoilta. Neuvottelut aloitettiin vuonna 2005 ja USA muun muassa vieraili erikseen jokaisessa EU-maassa sopimusneuvotteluiden yhteydessä. Sopimus EU:n ja USA:n välisestä vastavuoroisesta tunnustamisesta solmittiin toukokuussa 2012, ja sopimus on ollut todella odotettu sekä Tullin että asiakkaiden puolelta. Asiakkaista etenkin vientiyritykset joilla on paljon liikennettä USA:han sekä yritykset joilla on esimerkiksi tytäryhtiöitä USA:ssa, ovat odottaneet sopimusta hartaasti. Tullille EU:n ja USA:n välinen sopimus on ollut tärkeä merkkipaalu, joka tulee jouduttamaan muiden sopimusten syntyä, ja jonka odotetaan tuovan tullessaan myös lisää uusia AEO-hakijoita. EU:n ja USA:n välisen sopimuksen kaltaisten sopimusten myötä verkosto kasvaa. Kun EU sopii osapuolten kanssa, jotka ovat tahollaan jo tehneet vastaavanlaisia sopimuksia, myös EU:n mahdolliset tulevat sopimusneuvottelut helpottuvat. Esimerkiksi nyt, kun sopimus vastavuoroisesta tunnustamisesta on allekirjoitettu USA:n kanssa, on sopimus hyvin lähellä myös Kanadan kanssa, koska käytännöissä on paljon samaa ja suuri osa sopimuksen vaatimasta työstä on tehty jo USA:n kanssa yhteistyössä ollessa. (Elonen 2012.)

4.3.2 Keskeneräiset hankkeet

Keskustelut toimitusketjun turvaamisesta aloitettiin Kanadan kanssa vuoden 2011 keväällä ja EU:n tavoitteena on laajentaa nykyinen olemassa oleva tulliyhteistyösopimus myös riskien hallintaa ja toimitusketjun turvallisuutta koskevaksi. Kanadalla on tällä hetkellä vastaavat sopimukset jo USA:n, Japanin, Singaporen ja Korean kanssa. EU:n ja Kiinan turvallisuusohjelmien vertailutyö saatettiin päätökseen vuoden 2011 lopussa ja varsinaiset neuvottelut käynnistyvät kuluvan vuoden aikana. EU:lla ja Kiinalla on jo olemassa keskinäinen yhteistyösopimus, mutta se ei varsinaisesti kata AEO-toimintaa. (Elonen 2012.)

Neuvottelut sopimusmuutoksista vievät aikaa ja työllistävät aina myös esimerkiksi laki-puolta. Venäjän kanssa EU kävi alustavia AEO:hon liittyviä keskusteluita vuoden 2010 lopussa. Käynnissä oleva suunnitteluprojektin tarkoituksena on antaa Venäjälle tietoa AEO:n sisällöstä ja merkityksestä, eikä projektilla varsinaisesti tavoitella vastavuoroista tunnustamista. Sen sijaan informaation jakamisen kautta pyritään siihen, että Venäjä olisi omissa riskianalyseissään suotuisa. (Elonen 2012.)

4.4 Incoterms-toimituslausekkeet ja AEO

Incoterms-toimituslausekkeet ovat merkkiihdistelminä esitettäviä kauppasopimusehtoja, jotka on laadittu Kansainvälisen kauppakamarin toimesta. Lausekkeet määrittävät kauppatahtumaan liittyvän vastuun ja riskin siirtymishetken osapuolelta toiselle, osapuolten kustannusvastuun sekä näihin kohdistuvat toimenpidevelvollisuudet. Toimituslausekkeitä on määritelty sopiviksi eri kuljetustavoilla ja kuljetusvälineillä tapahtuvalle tuonti- ja vientiliikenteelle. (Incoterms 2000, 2011.) Toimitusehtojen katsotaan astuvan voimaan silloin, kun ostaja ja myyjä tekevät keskinäisen sopimuksen kaupankäynnistä. Toimitusketjun eri toimijoiden viralliset määritelmät ovat kuitenkin johdettuja tullilainsäädännöstä, ja määritelmien yhteyttä toimitusehtoihin voidaan pitää melko heikkona. Toimitusehtojen tarkoituksena on parantaa yleisesti sekä liiketoiminnan että toimitusketjun turvallisuutta ja määrittää, kuinka laajasti ketjun eri toimijat voivat vaikuttaa sen turvallisuuteen. (The Authorized Economic Operator Guidelines 2007, 24.)

Koska myös AEO-sertifikaatti rakentuu turvallisuuden parantamisen ja ylläpitämisen ympärille, on katsottu suositeltavaksi, että valtuutettu AEO-toimija pyrkii toiminnoissaan tekemään vain sellaisia sopimuksia, jotka mahdollistavat toimijan itse vaikuttaa välitetyjen palveluiden tarjoajiin. (The Authorized Economic Operator Guidelines 2007, 24.) Esimerkkinä voidaan tarkastella esimerkiksi tilannetta, jossa meriteitse rahtia vastaanottava tuontiyritys ostaa satama- ja tullipalvelunsa huolintayritykseltä, joka puolestaan ostaa alihankintana maakuljetuspalvelut, joilla rahti kuljetetaan määräpaikkaansa. Tällaisessa tilanteessa AEO-valtuutetun tuontiyrityksen tulisi pyrkiä sopimusehtoihin, joiden kautta sen olisi mahdollista vaikuttaa siihen, minkä liikenteenharjoittajan palveluita huolitsija tässä yhteydessä käyttää. Tämä vahvistaa AEO-toimijan turvallisuuden hallintaa ja pyrkimystä työskennellä vain vastaavien, toimitusketjunsä turvaamiseen sitoutuneiden toimijoiden kanssa.

Tällaisia AEO-toimijaan kohdistuvia niin sanottuja odotuksia tarkasteltaessa tulee kuitenkin aina ottaa huomioon toimijan liiketoiminnan ja toimintaympäristön laajuus. Pienil-

lä yrityksillä ei ymmärrettävästi ole niin laajoja mahdollisuuksia vaikuttaa laajan toimitusketjun eri vaiheiden turvallisuuteen kuin suuremmilla yrityksillä, eikä näin ollen voida olettaa, että esimerkiksi monikansalliset suuryritykset ja pk-sektorin toimijat jakaisivat samanlaiset vastuun tilaus-toimitusketjussa. Tulli huomioi tämänkaltaisen riskien jakautumisen esimerkiksi valitessaan suorittamiensa turvallisuus- ja vaarattomuustarkistusten kohteita (Authorized Economic Operator Guidelines 2007, 24), ja tulliviranomaisten lakisääteinen velvoite huomioda tällaiset, erityisesti pk-toimijoiden vaikutusmahdollisuuksien kaltaiset niin sanotut erikoisominaisuudet, on kirjattu tullikoodeksiin, joka on Euroopan yhteisön ja sen ulkopuolisten maiden keskinäisen kaupan säännöt ja menettelyt kokoava asiakirja (Yhteisön tullikoodeksi 2007).

5 AEO-sertifikaatin hakeminen

5.1 Hakuprosessin aloittaminen

AEO-sertifikaatin hakuprosessi on monivaiheinen ja vaatii ennen käynnistymistään huolellisia esivalmisteluita ja ennen kaikkea asiaan perehtymistä. AEO-sertifioitu yritys on virallisesti tunnistettu luotettavaksi toimijaksi, ja myös sertifikaatin hakuprosessin vaatima asiaan paneutuminen on omiaan kertomaan asialleen omistautuvasta ja laatutietoisesta yrityksestä. Perehdytystä AEO-sertifikaatin hakuprosessiin on mahdollista saada myös Tullin kautta, joka tarjoaa aiheeseen liittyen maksutonta konsultointia. (Miten AEO-toimijaksi hakeudutaan? 2010.) Lisäksi ennen varsinaisen hakemuksen täyttämistä tulee hakijayrityksen vastata Tullin tarjoamaan itsearviointikyselyyn, joka avulla yritys voi vielä tarkemmin arvioida omaa toimintaansa ja tutustua AEO-sertifikaatin vaatimuksiin. Esitietoina toimiva itsearviointikysely myös jouduttaa varsinaisen hakemuksen käsittelyä prosessin alkuvaiheessa. (Miten AEO-toimijaksi hakeudutaan? 2010.) Tullin voidaan leikkisästi sanoa joutuvan muuttamaan yritykseen asumaan, mikäli yritys itse ei tee minkäänlaista selvitys- ja arviointityötä prosessin edetessä. Yrityksen on itsearvioinnin kautta tärkeää myös pohtia, onko juuri AEO oikea ratkaisu yrityksen tarpeisiin vai sopsisiko jokin muu turvallisuuden hoidon ratkaisu yritykseen paremmin. On syytä pohtia, voidaanko yrityksen turvallisuuden tason katsoa kaipaavan selkeää kehitystä vai onko taso ja valmiiksi korkealla. AEO-sertifikaattia ei ole tarkoitus markkinoida yrityksille, eikä viranomaisten tehtävänä koskaan ole *myydä* tämänkaltaista palvelua. Ensiarvoisen tärkeää on, että yritys itse pystyy arvioimaan oman tilanteensa ja tarpeensa. (Elonen 2012.)

Kun päätös AEO-todistuksen hakemisesta on tehty, täyttää yritys hakemuksen, jonka jättäminen käynnistää varsinaisen hakuprosessin. Tästä eteenpäin prosessin läpiviemiseen on aikaa noin 120 päivää. Mikäli arvioinnin aikana ilmenee, etteivät esimerkiksi kaikki standardin myöntämisen edellytykset täyty ja yritys joutuu suorittamaan korjaustoimenpiteitä, voidaan prosessi yrityksen pyynnöstä keskeyttää enintään 60 päivän ajaksi. (Miten AEO-toimijaksi hakeudutaan? 2010.) Hakuprosessi on mahdollista keskeyttää vain, jos voidaan katsoa korjaustavoitteeseen pääsemisen olevan realistista. Pelkän lisäajan keinottelun Tulli tunnistaa helposti. Hakijayrityksen on myös mahdollista vetää AEO-hakemuksensa pois kesken hakuprosessin, mikäli yritys esimerkiksi huomaa, ettei omaa sillä hetkellä tarpeeksi resursseja niin ison prosessin läpiviemiseen. (Elonen 2012.)

5.2 Itsearviointikysely

AEO-hakijayrityksen suorittama itsearviointi toimii lähtökohtana Tullin suorittamalle arviointityölle. Itsearvioinnin voidaan katsoa antavan kokonaiskuvan arvioitavista toiminnoista, ja huolellisesti laaditut vastaukset lisäksi nopeuttavat varsinaista arviointia. Tekemillään arviointi- ja seurantakäynneillä Tullin tehtävänä on tarkentaa ja todentaa nämä hakijan itsearvioinnin yhteydessä antamat vastaukset, ja näin ollen itsearviointi on osa myös AEO-toimijoiden toimintaperiaatteiden valvontaa. Itsearviointikyselyn laatiminen toteuttaa osaltaan myös EU:n tavoitetta niin sanotusti harmonisoida AEO-ohjelma. Tällä tarkoitetaan pyrkimystä hakuprosessin, työvälineiden ja arvioinnin yhdenmukaistamiseen mahdollisimman tehokkaasti. Itsearvioinnin tarkoitus on tarkentavien esitietojen keräämisen ohessa myös tukea yrityksen sisäistä AEO-prosessia ennen hakemuksen jättämistä. Sen tarkoitus on tukea toiminnan kehittämistä ja dokumentaatiota sekä tukea myös toimijaroolikohtaisuutta – sitä, missä roolissa hakija toimitusketjussa on. Roolinsa mukaan hakija voi jättää arvioinnin kysymyksistä vastaamatta niihin, jotka eivät vastaa hänen toimintaansa. (AEO-itsearviointikysely 2012.)

AEO-hakijayritys voi myös omalla tahollaan hyötyä itsearviointikyselystä merkittävästi. Kysely toimii työkaluna yrityksen toiminnan nykytilan kartoittamiseen ja seuraamiseen, ja yrityksen on mahdollista hyödyntää sitä omaan rooliinsa liittyvien riskien tunnistamisessa ja niiden hallinnassa. Itsearviointi voi toimia työkaluna myös hakijan organisaation valmentamisessa. Lisäksi yrityksen on mahdollista pyytää esimerkiksi alihankkijoi- taan tai palveluntarjoajiaan täyttämään itsearviointikysely omalta osaltaan, jolloin sitä voidaan näiltä osin hyödyntää omavalvonnan välineenä. (AEO-itsearviointikysely 2012.) Itsearviointikysely on siis kattava työkalu, joka palvelee sekä Tullia että haki-

jayritystä, mutta kyselyssä tämän hetkessä muodossaan voidaan kuitenkin katsoa olevan myös joitakin kehityskohteita. Yrityksen toimijarooli tulisi voida huomioida kyselyn rakenteessa entistä tehokkaammin, jolloin myös kyselyn myötä saatava hyöty kohdentuisi tarkemmin kullekin toimijaroolille. Lisäksi myös itsearviointikyselyn vastausten hyödyntämistä muiden AEO-vaatimusten täyttämistä edellyttävien lupahakemusten yhteydessä tulisi voida tehostaa.

5.3 Hakemuksen hyväksyminen

AEO-hakemuksen vastaanottajana toimii Suomen Tullihallitus, jonka AEO-toimipiste on toiminnoissaan erikoistunut aiheeseen liittyvien asioiden käsittelyyn. Mikäli hakemus täyttää kaikki edellytykset, toimipiste antaa virallisen hyväksyntänsä hakemuksen käsittelylle, jonka jälkeen hakemus siirretään arvioitavaksi hakijayrityksen kotipaikan mukaiseen tullipiiriin. (Miten AEO-toimijaksi hakeudutaan? 2010.) Suomi on jaettu maantieteellisesti viiteen tullipiiriin: pohjoiseen, eteläiseen, itäiseen ja läntiseen sekä Ahvenanmaan tullipiiriin. Hakemuksen hyväksynnän jälkeen sertifikaatin hakuprosessia yrityksen kanssa eteenpäin vie siis yrityksen oma tullipiiri.

Tullihallituksen AEO-toimipisteen hakemukselle antamalla hyväksynnällä on tarkat edellytykset, joiden kaikkien tulee täytyä ennen kuin hakemus voidaan hyväksyä käsittelyyn ja siirtää eteenpäin tullipiirin arvioijille. AEO-hakemuksen hyväksymisen perusedellytyksenä on, että hakemus on osoitettu oikein. Suomalaiset yritykset hakevat AEO-sertifiointia Suomesta, ja mikäli yrityksellä on toimintaa myös muualla EU:n alueella tai yrityksen yhtiömuoto on Suomessa rekisteröimätön, tulee hakukelpoisuus selvittää tullilta ennen haun aloittamista. Hakemuksen hyväksyminen edellyttää myös, ettei hakijayritystä ole tuomittu mistään vakavasta rikoksesta, ettei se ole läpikäymässä konkurssimenettelyitä ja ettei sen laillista edustajaa ole tuomittu tullisääntöjen rikkomisesta. Hyväksyntä edellyttää myös, ettei hakijayrityksellä ole aikaisemmin haettua AEO-sertifikaattia joka olisi kumottu viimeksi kuluneiden kolmen vuoden sisällä. Mikäli AEO-sertifioitu yritys syyllistyy tullisääntöjen vakavaan rikkomiseen tai laiminlyö Tullin ilmoittamat mahdolliset sertifikaatin vaatimusten ylläpitämiseen liittyvät korjaustoimenpiteet, voidaan yrityksen AEO-todistus kumota Tullin toimesta. Tämä johtaa siihen, ettei yrityksen ole mahdollista hakea uutta sertifiointia kolmeen vuoteen. Näin ollen hakemuksen hyväksymisehtoihin kuuluukin, ettei yrityksellä ole voimassaolevaa kumousta aikaisemman todistuksen osalta. (Miten AEO-toimijaksi hakeudutaan? 2010.)

5.4 Arviointikäyntien suorittaminen

Tullihallituksen AEO-toimipisteen hyväksytyä hakemuksen ja siirrettyä sen varsinaiseen käsittelyyn hakijayrityksen alueen tullipiiriin, on tullipiirin ensimmäisenä toimenpiteenä hakijayrityksen hakemusta edeltäneen itsearviointikyselyn arvioiminen. Itsearviointikysely antaa tullihenkilöstölle tarvittavat aloitustiedot yrityksestä ja sen toiminnasta, ja tutustuttuaan näihin tietoihin tulli sopii yrityksen kanssa ajankohdan aloituspalaverille, joka käynnistää yrityksen varsinaisen arviointiprosessin. Eräs keskeisimmistä tullin ja AEO-hakijan aloituspalaverissa läpikäymistä asioista on sopia arviointikäynneistä, jotka tehdään yrityksen kaikkiin tullitoiminnan kannalta keskeisiin toimitiloihin. Arviointikäyntien määrä kuhunkin kohteeseen riippuu hakijayrityksen toiminnan laajuudesta, mutta keskimääräisesti arviointikäynnejä tehdään kaksi tai kolme. (Miten AEO-toimijaksi hakeudutaan? 2010.)

Arviointikäyntien keskeisimpänä tarkoituksena on selvittää onko hakijayrityksen käytännön toiminta AEO-sertifikaatin vaatimusten mukaista ja vahvistaa, että hakemukseen kirjatut tiedot ja yrityksen muu dokumentoitu ohjeistus vastaavat sekä yrityksen toimintaa että AEO-kriteereitä. On olemassa yhteiset periaatteet jotka AEO-toimijaksi hakevan yrityksen tulee täyttää, mutta Tullin puolelta korostetaan, ettei kuitenkaan ole ainoaa oikeaa tapaa tehdä asioita. Arvioinnissa tulee aina huomioida esimerkiksi yrityksen koko ja sen erilaiset toiminnot, ja arvioijan ammattitaitoa kuvaakin kyky tarkastella jokaista yritystä yksilönä (Elonen, 2012).

AEO-toiminta perustuu hakijayrityksen puolelta vapaaehtoisuuteen ja aitoon haluun kehittää yrityksen turvallisuutta, ja luottamuksellinen yhteistyö tullin kanssa läpi koko hakuprosessin – ja toki myös sertifiointin jälkeen – on ensiarvoisen tärkeää. Kaikki arviointikäynnit ovat ennalta sovittuja, eikä niiden luonne ole ikään kuin pistokokeen omainen. Tullin ja hakijayrityksen yhteistyö on tiivistä koko arviointiprosessin ajan ja ajantasainen viestintä kummankin osapuolen taholta on tärkeässä roolissa. Kun Tulli on suorittanut kaikki arviointikäynnit ja lopullinen arviointi hakijayrityksestä on valmis, esitetään arvioinnin tulokset yritykselle. Tulosten esittämisen jälkeen hakijayrityksen on tarvittaessa mahdollista keskeyttää prosessi 60 päivän ajaksi ja tehdä arviointikäyntien aikana mahdollisesti ilmenneet tarvittavat korjaustoimenpiteet. (Miten AEO-toimijaksi hakeudutaan? 2010.)

5.5 Toimijoiden arviointiperusteet ja arvioinnin kyselylomake

AEO-sertifikaatin myöntämisessä hakijayritystä ja sen toimintaa arvioidaan yleisesti muutaman eri näkökulman kautta. Nämä näkökulmat ovat tullivaatimusten noudattamisen asianmukaisuus, hakijayrityksen taloudellinen tila, jota tulee voida pitää vakavaraisena, yrityksen kaupallisten tietojen hallintajärjestelmän tila jonka tulee mahdollistaa kaikki asiaankuuluvat tullitarkastukset, sekä mahdollisuus toiminnassaan täyttää tarvittavat turvallisuutta ja vaarattomuutta edistävät toimenpiteet. Tulli käyttää toimintojen arvioinnissa viiteen eri jaksoon jaettua kyselylomaketta, jonka sisällön kautta sen on tarkoitus saada kattava kokonaiskuva koko yrityksen toiminnasta ja näin pystyä arvioimaan sen soveltuvuutta AEO-toimijaksi. (The Authorized Economic Operator Guidelines 2007, 30.)

Kyselylomakkeen edelleen alajaksoihin jaetut viisi jaksoa kattavat yrityksen liiketoiminnan laajuuteen ja tullitietoihin liittyvät perustiedot, osoituksen tullivaatimusten noudattamisesta, tiedot AEO-hakijan logistiikka- ja kirjanpitojärjestelmästä, osoituksen hakijan taloudellisesta vakavaraisuudesta sekä toiminnan vaarattomuutta ja turvallisuutta käsittelevät vaatimukset. Ensimmäinen, yrityksen niin sanottuja perustietoja käsittelevä jakso sisältää alajaksoissaan tiedot esimerkiksi yrityksen liikevaihdosta ja tuloksesta, tiedot käytävästä ulkomaankaupasta sekä tullitiedot koskien esimerkiksi valmisteveroprosenttia ja tuontitulliprosenttia ja mahdollisesti jo olemassa olevia tullietuuksia. (The Authorized Economic Operator Guidelines, 2007 32–35.) Toinen jakso kattaa osoituksen tullivaatimusten asianmukaisesta noudattamisesta, ja sen alajaksot käsittelevät esimerkiksi valtion viranomaissääntöjen aikaisempaa noudattamista sekä tiedustelutietoa koskien mahdollisia vero- tai muita senkaltaisia epäselvyyksiä (The Authorized Economic Operator Guidelines 2007, 37–38).

Kolmas, hakijayrityksen logistiikka- ja kirjanpitojärjestelmätietoja koskeva jakso käsittelee alajaksoissaan yrityksen niin sanottua jäljitysketjua, eli mahdollisuutta sen tietojen tarkasteluun, kirjanpitojärjestelmän ja sisäisen valvonnan tilaa sekä yrityksen tavaravirran ja tullauskäytäntöjen tilaa. Lisäksi jaksossa tarkastellaan yrityksen turvallisuustoimintoja liittyen tietoturvaan sekä tietokonejärjestelmien että asiakirjojen osalta. (The Authorized Economic Operator Guidelines 2007, 40–54.) Kyselylomakkeen neljäs jakso käsittelee kokonaisuudessaan hakijayrityksen taloudellista vakavaraisuutta sen maksukyvyyn tai -kyvyttömyyden kautta. Jakso sisältää erillisiä huomioita koskien esimerkiksi uusia yrityksiä ja pk-yrityksiä, joten myös taloudellisen tilanteen arvioinnissa

huomioidaan aina hakijayrityksen toiminnan laatu. (The Authorized Economic Operator Guidelines 2007, 55–57.) Viides jakso käsittelee yrityksen toimintojen turvallisuutta ja vaarattomuutta koskevia vaatimuksia ja pitää sisällään esimerkiksi hakijan itsensä laatiman arvioinnin toimintansa turvallisuudesta. Lisäksi jaksossa tarkastellaan yrityksen fyysistä turvallisuutta ja tiloissa kulkemista, tietoja käytetyistä kuljetusvälineistä ja esimerkiksi sineteistä sekä tietoja muista kuin verotuksellisista vaatimuksista kuten kaupankäynnistä tuonti- tai vientikiellon alaisella tavaralla. (The Authorized Economic Operator Guidelines 2007, 58–74.)

5.6 Sertifikaatin myöntäminen

Hakijayrityksen täyttäessä kaikki siihen kohdistuvat edellytykset ja tarkastuskäyntien osoittaessa toiminnan vastaavan sekä yrityksen itse kirjaamia että AEO-sertifikaatin mukaisia toimintaperiaatteita, myöntää Tullin AEO-toimipiste yritykselle AEO-sertifikaatin. Tieto AEO-sertifikaatista julkaistaan Euroopan komission verkkosivuilla, mikäli yritys ei tätä erikseen kiellä (Miten AEO-toimijaksi hakeudutaan? 2010). Sivuilta on eri hakukriteereitä käyttäen mahdollista hakea tieto kaikista maailman AEO-toimijoista, hallussa olevasta todistustyypistä sekä todistuksen voimaantulopäivästä. AEO-sertifikaatin myöntämisen jälkeen yritys saa kaikki siihen lukeutuvat edut käyttöönsä, ja yrityksen asema valtuutettuna taloudellisena toimijana tunnustetaan kaikkialla AEO:n toimialueen eli EU:n sisällä sekä vastavuoroisen tunnustamisen maissa, mikäli AEO-toimija on hakemuksessaan antanut suostumuksen tähän.

AEO-sertifikaatin hakeminen ja siihen liittyvät toimenpiteet tulisi kuitenkin aina nähdä kokonaisvaltaisena ja pitkään jatkuvana toiminnan kehittämisenä, ei pelkästään konkreettisena hakuprosessina, joka päättyy sertifikaatin myöntämiseen. Sertifioidut AEO-toimijat ovat Tullin valvonnan alaisia, ja sertifikaatin myöntämisen edellytysten tulee täytyä yrityksen toiminnoissa myös varsinaisen hakuprosessin päätyttyä. AEO-sertifioitujen yritysten odotetaan myös itse valvovan ja kehittävän omia toimintojaan sertifikaatin vaatimusten linjaa mukaillen sekä edistävän kokonaisvaltaista turvallisuusajattelua toimitusketjussaan (Miten AEO-toimijaksi hakeudutaan? 2010). AEO-todistuksen myötä yrityksen turvallisuusasioihin tehdyt panostukset vaikuttavat yleensä koko liiketoimintaan ja tätä kautta positiivisesti myös yrityksen tulokseen. Usein AEO:n avulla voidaan myös välittää turvallisuuden ideologia yrityksen johtoportaalle tai muulle taholle, joka ei muutoin välttämättä osaa tarttua aiheeseen tarvittavalla tavalla. (Elonen 2012.)

6 Sertifikaatin toimintaperiaatteiden valvominen

6.1 Alan eri toimijoiden vastuut

Kuten luvussa 4.4 tarkasteltaessa AEO:n suhdetta Incoterms- toimituslausekkeisiin voitiin todeta, tulee AEO-toimijoiden toiminnan tarkastelussa aina ottaa huomioon liike-toimintojen ja toimintaympäristön laajuus. Myös valvonnan osalta olennaista on tiedostaa kansainvälisen toimitusketjun eri toimijoihin kohdistuvat, erilaisten velvoitteiden määrittämät vastuut. Velvoitteiden voidaan katsoa riippuvan siitä, missä kohtaa toimitusketjua toimija ikään kuin sijaitsee, ja näiden yleisistä velvoitteista muodostuvien kokonaisuuksien kautta Tullin on mahdollista arvioida toimijan valmiuksia ketjun turvallisuuden edistämiseksi. (The Authorized Economic Operator guidelines 2007, 20.)

Edellä mainitut niin sanotut yleiset velvoitteet ja niiden kautta määräytyvä vastuu ovat käytännössä katsoen hyvin loogisia tarkastella: esimerkiksi valmistajan vastuuna on yksinkertaisesti varmistaa valmistamiensa tuotteiden turvallinen valmistusprosessi, johon luonnollisestikaan esimerkiksi viejä tai huolitsija ei pysty vaikuttamaan. Viejän vastuulla sen sijaan on järjestää tai itse suorittaa kaikki lakisääteiset vientitoimet, kuten tullaus, ja varmistaa tavarankuljetuksen turvallinen toimitus edelleen huolitsijalle tai liikenteenharjoittajalle. (The Authorized Economic Operator guidelines 2007, 21–22).

Varastonpitäjän vastuuna kansainvälisessä toimitusketjussa on varmistaa varastointialueen turvallisuus estämällä alueen luvaton käyttö sekä tavaroiden luvaton käsittely. Liikenteenharjoittajan, joka on tavarankuljetuksen konkreettisesta kuljettamisesta vastaava taho, vastuulla puolestaan on turvata sekä tavara että käytetty kuljetusväline luvattomalta käytöltä ja käsittelyltä. Liikenteenharjoittajan vastuulla on myös kuljetusasiakirjojen toimittaminen sekä tullilain mukaisten kuljetukseen liittyvien muodollisuuksien noudattaminen. Varastonpitäjän vastuuseen lukeutuu tullivarastossa olevan tavarankuljetuksen tullivalvonnassa pitäminen sekä tullivarastointilupien ja -menettelyiden noudattaminen. (The Authorized Economic Operator guidelines 2007, 22–23.)

6.2 Toimitusketjun turvallisuuden parantaminen

Kukin AEO-sertifioitu toimija on sertifioinnistaan huolimatta vastuussa vain omasta toiminnastaan osana toimitusketjua, eli käytännössä vastuussa omista toimitiloistaan ja hallussaan olevasta tavarasta. Koko toimitusketjun laajuudessa AEO-toimija onkin siis osaltaan myös riippuvainen kauppakumppaneittensa toiminnan turvallisuudesta, pyrki-

essään turvaamaan oman osuutensa ketjussa. (The Authorized Economic Operator Guidelines 2007, 18–19.) Toimitusketjussa kaikkien tavaran valmistajan ja sen vastaanottajan väliin jäävien toimijoiden voidaan katsoa olevan ketjuun kuuluvia kauppakumppaneita. Läpi koko toimitusketjun kattavan turvallisuuden parantamiseksi katsotaan, että AEO-toimijoiden olisi painotettava kumppanivalinnoissaan toisiin valtuutettuihin toimijoihin, mutta myös sertifioidun kauppakumppani voi toimillaan osoittaa taakkeet turvallisesta ja vaarattomasta toiminnasta. Euroopan yhteisön ja sen ulkopuolisten maiden välillä käytävää kauppaa koskevat säännöt ja menettelyt kokoavan tullikoodeksin soveltamissäännöissä määritellään AEO-toimijan täyttävän velvollisuutensa turvallisista kauppakumppaneista, jos sen toimintojen kautta kauppakumppanit pystytään selvästi tunnistamaan. (Yhteisön tullikoodeksi 2007.)

AEO-toimijan tulisi kumppanuussopimuksia solmiessaan pyrkiä kannustamaan kumppaneitaan vaarattomuutta ja turvallisuutta arvioivaan ja edistävään toimintaan sekä pyrkiä sisällyttämään solmimiinsa sopimuksiin sopimuslausekkeita, jotka takaavat ketjun turvallisuuden niiltä osin kuin se kumppanin toiminnassa on mahdollista. Sertifioidun toimijan toiminnoissa dokumentoinnin merkitys korostuu entisestään, sillä säilytettävät asiakirjat toimivat myös tarvittaessa todisteena siitä, että AEO-toimija on omalla toiminnallaan pyrkinyt varmistamaan kauppakumppaninsa vaarattoman toiminnan. (The Authorized Economic Operator Guidelines 2007, 18–19.) Lisäksi esimerkiksi konttitavaraan kohdistuvassa toimitusketjussa voi AEO-toimija kauppakumppaneittensa valinnan ja turvallisuutta tukevien sopimuslausekkeiden lisäksi osaltaan parantaa toimitusketjun turvallisuutta esimerkiksi konttien sinetöinnin yhteydessä. Kontit tulisi aina sinetöidä luvussa kolme mainitun kansainvälisen tilaus-toimitusketjun turvallisuuden hallintaan liittyvän ISO/PAS- järjestelmän mukaisilla korkean turvallisuusluokan sineteillä, ja sinetöinti tulisi tarkistaa sekä lähettäjän, terminaalin että lopullisen vastaanottajan tiloissa (The Authorized Economic Operator Guidelines 2007, 19).

6.3 Riskien analysointi ja hallinta

Tärkeä osa AEO-toimijoiden vastuuta on huomion kiinnittäminen riskien analysointiin ja hallintaan. Sertifioidun yrityksen tulisi toimissaan huomioida turvallisuuden keskeiset poikkeamat liittyen esimerkiksi yrityksen toimitilojen turvallisuuteen ja laatia turvallisuusmenettelyt sellaisiksi, että ne suojaavat asianmukaisesti tavaroita ja asiakirjoja toimitusketjun eri vaiheissa. AEO-toimijan riskienhallinnan kolmena keskeisenä pääpainoalueena voidaan pitää yrityksen kokonaisvaltaista riskienhallintaa, henkilökunnan kouluttamista sekä ulkoistettuja palveluita koskevaa riskienhallintaa. Kokonaisvaltainen

riskienhallinta pitää sisällään AEO-sertifikaattiin liittyvien tekijöiden sisällyttämisen toimijan muuhun riskienhallintaan sekä esimerkiksi yleisten toimitusketjuun liittyvien riskien huomioimisen. (Hyytiäinen & Syri 2012.) Henkilökunnan kouluttamiseen liittyen, tulee AEO-sertifioidun yrityksen myös asianmukaisesti laatia AEO-toimijan asemaan liittyvät turvallisuusohjeet sekä tiedottaa henkilökunnalleen sertifikaatin turvallisuusvaatimuksista.

Ulkoistettuihin palveluihin liittyen tulee riskienhallinnan toimenpiteet sisällyttää esimerkiksi sopimusten laatimisen yhteyteen niin, että toimitusketjun ja AEO-aseman edellyttämät turvallisuusvaatimukset on sisällytetty laadittaviin sopimuksiin. Henkilöstön kouluttamiseen olennaisena osana liittyy se, että henkilöstöllä on valmius tunnistaa kansainvälisessä toimitusketjussa mahdollisesti esiintyvät riskit. Toki kuten itse yrityksenkin tasolla, tulee myös henkilöstön keskuudessa huomioida ja suhteuttaa kunkin rooli sekä yritykseen että toimitusketjuun. Merkittävässä osassa AEO-sertifioinnin edellyttämät riskienhallinnan toiminnot ovat kaikkien sellaisten henkilöiden kohdalla, jotka työtehtävissään toimivat AEO-sertifikaatin piiriin kuuluvan materiaalin tai tiedon kanssa. AEO:hon liittyvän riskienhallinnan erityispiirteet voivat nousta olennaisiksi myös esimerkiksi yrityksen vieraiden tai saapuvan tavaran vastaanoton parissa tai vaikkapa rekrytoinnin parissa työskentelevien henkilöiden kohdalla. (Hyytiäinen & Syri 2012.)

AEO-sertifikaattiin ei riskienhallintaan liittyen sisälly yksityiskohtaisesti määriteltyjä toteutusohjeita, ainoastaan yleisluontoista ohjeistusta ja ikään kuin suuntaviivoja siitä, miten riskejä on mahdollista hallita. Kuten sertifikaatin muissakin osa-alueissa, on myös riskienhallinnan oheistuksen osalta pyritty huomioimaan yritysten koon ja toimintatapojen erilaisuus. Olennaisinta on keskittyä arvioimaan AEO-toimijan kokonaisturvallisuutta ja pitämään riskit niin sanotun riskimatriisin mukaisella, hyväksyttävällä tasolla. AEO-toimijan riskienhallintajärjestelmän tulisi sisältää toimintaohjeistus niin ennaltaehkäisevään kuin poikkeamatilanteissa kohdattavaankin riskienhallintaan. Hyvän riskienhallintamallin voidaan AEO-toimijan asemassa katsoa sisältävän osiot liittyen yrityksen hallussa olevien toimitilojen ja tavaran valvomiseen, taloudellisiin uhkatekijöihin, poikkeamien ja virheiden tunnistamiseen, tullitoimintojen luotettavuuden varmistamiseen sekä toimitusketjun eri osapuolien sopimusjärjestelyihin. Riskien analysointiin olennaisena osana liittyy myös niiden dokumentointi sekä jatkuva arviointi siltä osin, mikä on riskien toteutumisen todennäköisyys ja minkälainen vaikutus niillä toteutuessaan olisi. On tärkeää muistaa, että vaikka toimintoja ulkoistettaisiinkin, samaa ei voi tehdä vastuulle. (Hyytiäinen & Syri 2012.)

6.4 Tarkastussuunnitelman laatiminen

Kuten opinnäytetyössä myös aiemmin on korostettu, on tärkeää tiedostaa AEO-sertifiointiin olevan jatkuvaa, turvallisuutta parantavaa toimintaa, ei vain sertifikaatin myöntämiseen päättyvä kertasuoritus. AEO-sertifikaatin myöntämisen jälkeen tulliviranomaisten velvollisuuksiin kuuluu laatia tarkastussuunnitelma, jossa määritellään miten ja minkälaisia valvontatoimenpiteitä heidän taholtaan jatkossa suoritetaan. Tarkoituksena on siis kuvata, miten Tullin puolelta vastataan mahdollisiin myöhemmin havaittuihin riskeihin. Tarkastussuunnitelmaan kirjataan kaikki suunnitellut toimenpiteet, joita voivat olla esimerkiksi tavaroihin kohdistuvat fyysiset tarkastukset tai erinäisten ilmoitusten tarkastukset. Myös näiden valvontatoimenpiteiden kautta saadut tulokset kirjataan suunnitelmaan. Tarkastussuunnitelmaan kirjattujen toimenpiteiden tulosten kautta Tullin on mahdollista myös arvioida ja kehittää sertifikaatin hankintaan liittyviä arviointiperusteita. (The Authorized Economic Operator Guidelines 2007, 28–29.)

Sertifiointiin jälkeisessä valvonnassa tärkeää on sen säännöllisyys, sillä toimenpiteiden tulosten kautta Tulli arvioi AEO-toimijan toiminnan kehittymistä ja riskienhallintaa. AEO-sertifioitulla toimijalla on velvollisuus ilmoittaa Tullille kaikista itsestään lähtöisin olevista, yrityksen organisaatiota tai toimintatapoja koskettavista muutoksista, joilla voi olla negatiivinen vaikutus AEO-sertifikaatin voimassaolon edellytyksiin. (The Authorized Economic Operator Guidelines 2007, 28–29.) Tällaisia merkittäviä muutoksia voivat olla erilaiset yritysjärjestelyt kuten yritysosto, liiketoimintasiirto tai fuusio, toimintojen ulkoistaminen, tai esimerkiksi uusien toimitilojen hankkiminen (Elonen 2012).

Tarkastussuunnitelman avulla Tullin on siis määrä ylläpitää AEO-sertifikaatin myöntämisen edellytysten paikkansapitävyyttä ja AEO-toimijan riskien hallintaa. Riskienhallintaa tarkastellaan vertaamalla yrityksen tilaa hakuprosessin tarkastuskäytien ajankohdan, jolloin voidaan nähdä, ovatko toimijaan kohdistuvat riskit edelleen tämän hallinnassa tai esiintyykö uudenlaisia riskejä. Tarkastelun kohteena ovat esimerkiksi myös yrityksen sisäiset valvontajärjestelmät, jotka kohdistuvat esimerkiksi hallinnollisiin toimiin. (The Authorized Economic Operator Guidelines 2007, 29.)

6.5 AEO-asiakkuuden päättäminen

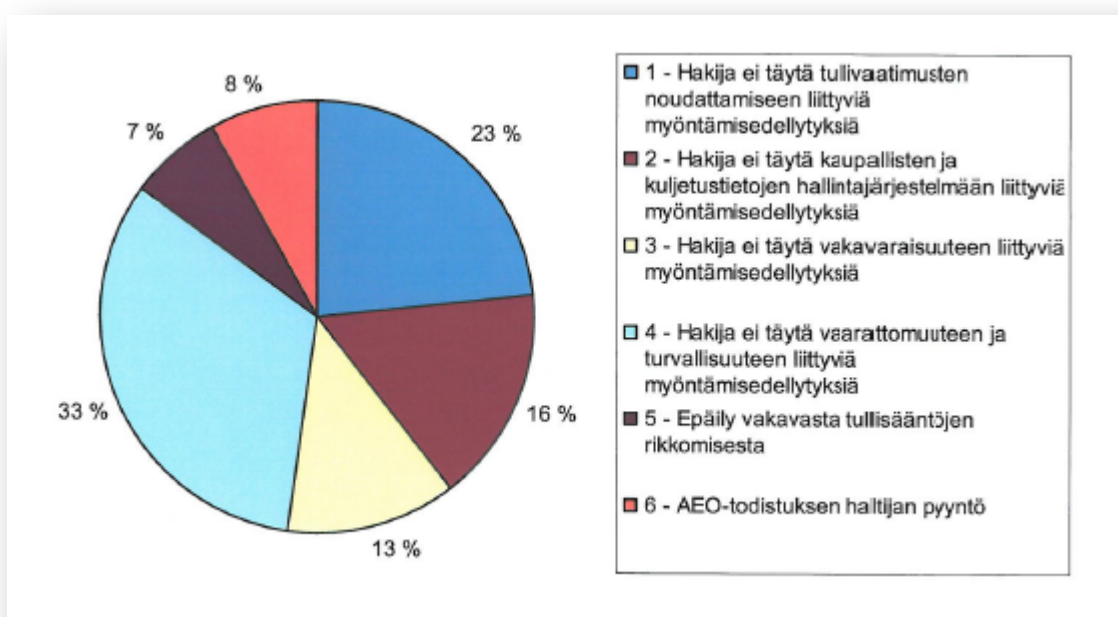
Koko AEO-sertifiointijärjestelmä perustuu vapaaehtoisuuteen, mikä tarkoittaa sitä, että sertifikaatin hakuprosessin taustalla on yrityksen aito halu ja kiinnostus toimintansa

kehittämiseen ja turvallisuusnormien mukaisen toiminnan tunnustamiseen. Kuten aikaisemmin on todettu, ovat AEO-sertifioidut yrityksen Tullin valvonnan alaisia ja niiden odotetaan toimivan AEO:n standardien mukaisesti myös arvioinnin ulkopuolella ja sen jälkeen. Tullin AEO-toimijoihin kohdistaman valvonnan ei kuitenkaan ole tarkoitus olla pelkästään yksipuolista, sanan varsinaisessa merkityksessä tapahtuvaa tarkkailua. Tullin tarkoituksena on tarkastella ja ymmärtää AEO-toimijan liiketoiminnan eri osa-alueita ja mahdollisuuksien mukaan antaa toimijalle neuvoja ja suosituksia vaihtoehtoisista, mahdollisesti tehokkaammista toimintatavoista koskien tullimenettelyitä (The Authorized Economic Operator Guidelines 2007, 29).

Jos AEO-sertifikaatin myöntämisen jälkeen ilmenee, ettei AEO-toimija noudata sertifikaatin myöntämisen ja arvioinnin osa-alueiden edellyttämiä vaatimuksia, voi Tulli keskeyttää AEO-sertifikaatin voimassaolon. Ennen voimassaolon keskeyttämistä Tulli ilmoittaa havainnoistaan yritykselle, ja yrityksellä on oikeus korjata puutteellinen tilanne sille annetussa määräajassa. Mikäli AEO-toimija ei saa tilannetta korjattua määräajan puitteissa, sertifikaatti kumotaan Tullin toimesta, ja tällöin uutta sertifikaattia on mahdollista hakea vasta kolme vuotta kumoamisen jälkeen. Sertifikaatti kumotaan aina myös tilanteessa, jossa yritys on syyllistynyt vakavaksi luokiteltavaan tullisääntöjen rikkomiseen, joka liittyy esimerkiksi tekijänoikeuksiin tai muuhun lainmukaisuuteen. (Miten AEO-toimijaksi hakeudutaan? 2010.)

Mikäli AEO-toimija itse jossakin toimintansa vaiheessa kokee, ettei se väliaikaisesti pysty vastaamaan AEO-sertifikaatin tavoitteita ja arviointiperusteita, sen on mahdollista pyytää Tullilta AEO-todistuksen voimassaolon määräaikaista keskeyttämistä tai todistuksen kumoamista kokonaan (Miten AEO-toimijaksi hakeudutaan? 2010). Tällaisia väliaikaisia tilanteita voivat olla esimerkiksi taloudelliset vaikeudet, jotka muuttavat yrityksen toimintajärjestelyitä. Jos yritykselle myönnetty AEO-sertifikaatti kumotaan yrityksen omasta pyynnöstä, se voi aloittaa uuden sertifikaatin hakuprosessin heti halutessaan (Miten AEO-toimijaksi hakeudutaan? 2010.), eikä yritykselle aiheudu samanlaista määräaikaista hakukieltoa, jonka Tullin kumoama sertifiointi aiheuttaa.

Suomessa yksi AEO-todistus on kumottu sen perusteella, että yrityksen toiminta ei selkeästi pystynytään vastaamaan vaadittuja kriteereitä. Muiden kumottujen todistusten perusteena on ollut selkeästi, ja liikaa, muuttunut yritystoiminta esimerkiksi fuusioiden tai muiden yritysjärjestelyiden myötä (Elonen 2012). Kuluvan vuoden keväällä päivitetyn tilastotiedon mukaan koko Euroopan tasolla AEO-todistuksia on keskeytetty tilaston laatimiseen mennessä 76. Näistä 17:ssä keskeytys on johtanut todistuksen kumoamiseen. Kuvio 3 voidaan nähdä mihin syihin perustuen todistusten voimassaolo on jouduttu keskeyttämään (Tilastotietoa AEO:sta, EU:sta ja Suomesta 2012).

Kuvio 3. Todistusten keskeytykset ja niiden syyt EU:ssa (Tilastotietoa AEO:sta, EU:sta ja Suomesta. 2012).

7 Tutkimushaastattelut

7.1 Tutkimusmenetelmä ja taustatiedot haastateltavista

Opinnäytetyön tutkimuksellinen osuus toteutettiin tapaustutkimuksena, jonka tarkoituksena oli tutkimushaastatteluiden kautta perehtyä AEO-todistuksen hakuprosessiin ja sen vaatimiin panostuksiin sertifioidun suuryrityksen näkökulmasta sekä tutustua AEO-sertifiointin taustalla toimivaan kansainväliseen yhteistyöhön ja eri maiden turvallisuustodistusten vastavuoroiseen tunnustamiseen.

Menetelmänä kvalitatiivinen tutkimus sopi työn tavoitteisiin paremmin kuin kvantitatiivinen tutkimus, koska haastattelut haluttiin toteuttaa puolistrukturoituina teemahaastatteluina. Haastatteluiden pohjana toimivat ennalta laaditut kysymykset, mutta teemahaastattelulle tyypillisesti vastaukset eivät olleet sidottuja mihinkään ennalta määriteltyihin vastausvaihtoehtoihin. Haastattelut myös etenivät enemmän kysymysten teemoja noudattavina vapaina keskusteluina kuin strukturoidun haastattelumallin mukaisena vuoropuheluna. Teemahaastatteluissa haastateltavan näkökulmaan voitiin perehtyä monitahoisemmin kuin perinteisessä lomakehaastattelussa. (Hirsjärvi & Hurme 2006, 47–48.) Tutkimushaastatteluita tehtiin kaksi, ja haastateltavat henkilöt olivat Suomen Tullin tullilylitarkastaja Annukka Elonen sekä Wärtsilä Finland Oy:ssä AEO-sertifikaattihankkeen talousjohtajana läpivienyt Matti Ruotsalainen.

Kuten työssä edellä on kuvattu, on Suomen Tulli AEO-sertifiointista Suomessa vastaava taho. Tulli on valtiovarainministeriön alainen keskusvirasto ja sen tehtävänä on osaltaan turvata Euroopan Unionin sisämarkkinoiden toiminnan häiriöttömyys sekä valvoa ja edistää kansainvälisen kaupan säännösten noudattamista ja sujuvuutta (Tullin tehtävät, 2009). Haastattelin tullilylitarkastaja Annukka Elostani tavoitteenani tukia AEO-sertifiointiprosessin taustalla toimivaa kansainvälistä yhteistyötä ja eri maiden välisten turvallisuustodistusten vastavuoroisen tunnustamisen tämänhetkistä tilaa ja sitä, miten AEO-todistusjärjestelmä voi tämän myötä kehittyä.

Wärtsilä on yksi maailman johtavista merenkulkualan ja energiamarkkinoiden voimatkaisujen toimittajista, ja yritys toimii noin 18 000 työntekijän voimin 70 maassa. Wärtsilä painottaa toimittamisessaan aluksissa ja voimalaitoksissa sekä taloudellisuuteen että ympäristötehokkuuteen, jotka saavutetaan panostamalla teknologisten innovaatioiden lisäksi kokonaisyhteyksiin. Vuonna 2011 Wärtsilän liikevaihto oli 4,2 miljardia euroa. (Wärtsilä lyhyesti, 2012.) Wärtsilä Finland Oy – myöhemmin tekstissä Wärtsilä Finland – on Wärtsilä-konsernin tytäryhtiö ja ollut valtuutettu AEO-toimija vuoden 2011 loppupuolelta lähtien. AEO-hankkeen läpiviemistä johti kymmenen vuoden ajan yhtiön talousjohtajana toiminut, nyt hiljattain eläkkeelle siirtynyt general manager Matti Ruotsalainen. Haastattelin Ruotsalaista tavoitteenani perehtyä AEO-hakuprosessin läpiviemiseen suomalaisessa suuryrityksessä sekä siihen, minkälaista todellista hyötyä sertifikaatin voidaan sanoa tuoneen yritykselle.

7.2 Tutkimuksen tulokset: Suomen Tulli

7.2.1 Yleistä AEO-todistuksesta

AEO-sertifikaatti ja sen edut ovat, toki todistustyyppeihin liittyviä eroavaisuuksia lukuun ottamatta, kaikille sertifioiduille yrityksille samat. Kukaan yritys hyötyy sertifikaatistaan kuitenkin eri tavoin, riippuen muun muassa siitä, mihin yritys kansainvälisessä tilaus-toimitusketjussa sijoittuu. Myös Tullin on tärkeää nähdä kukin arvioitava yritys omana yksilöllisenä kokonaisuutenaan, ja Suomen Tullin tulliyli tarkastaja Annukka Elonen korostaakin, kuinka yhteisistä periaatteista huolimatta jokaisen hakijayritysten toimintoja tulee arvioida aina esimerkiksi yrityksen koko huomioon ottaen. Suomen Tulli kerää aktiivisesti tietoa ja palautetta AEO-prosessin etenemisestä sertifioidujen yritysten näkökulmasta muun muassa erilaisten kyselyiden kautta, ja on pyrkinyt esimerkiksi selvittämään mitä AEO-toimijat sertifikaatissa eniten arvostavat juuri omaan toimialaansa liittyen. Viime toukokuussa Tullin toimesta järjestettiin myös AEO-toimijapäivät, jossa sertifioidut toimijat saattoivat verkostoitua ja jakaa kokemuksiaan. Tulli myös kannustaa toimijoita aktiivisesti jakamaan omia hyviä käytäntöjään, joista voitaisiin olettaa myös muiden AEO-toimijoiden hyötyvän. Tällaisia hyviä käytäntöjä voivat olla esimerkiksi kekseliäät ideat ja käytännöt, joita yrityksessä on AEO-sertifiointin tiimoilta syntynyt. Elonen kertoo esimerkkinä yrityksestä, jossa yrityksen sisäisissä koulutuksissa oli hyödynnetty Euroopan Komission AEO-aiheista E-Learning-työkalua, pilkkomalla siinä läpikäytyt perehdytysmateriaalit sertifiointiprosessin eri vaiheisiin sopiviksi, lyhyemmiksi tietoiskuiksi. (Elonen 2012.)

AEO-todistuksen maksuttomuus on eittämättä yksi sen keskeisimmistä yleisistä eduista. Elonen kertoo yritysten arvostavan tätä ominaisuutta paljon, erityisesti sertifiointiprosessin aikana Tullilta saadun neuvonnan osalta. Verrattaessa esimerkiksi turvallisuusarvioinnin ostamiseen konsultilta, syntyy tästä huomattava säästö. Turvallisuusasioihin panostamisen voidaan katsoa vaikuttavan yrityksen tulokseen positiivisesti myös yleisesti liiketoiminnan sujuvuuden lisääntymisen kautta. Yhteistyö AEO-sertifiointin taustalla on maailmanlaajuista, ja myös Suomessa tulliyli työskentelee monien erilaisten tahojen, kuten Kauppakamarin ja turvallisuusalan eri toimijoiden kanssa voidakseen tukea yrityssektoria parhain mahdollisin keinoin. (Elonen 2012.)

7.2.2 Lupiin ja tarkastuksiin saatavat helpotukset sekä muut edut

AEO-sertifikaatti tuo helpotuksia erilaisiin tullin suorittamiin tarkastuksiin, mutta lain-säädäntöön perustuvat tarkastukset suoritetaan aina, AEO-statuksesta riippumatta. Esimerkiksi koti- ja jatkotullauslupien, tai muiden Tullin myöntämien yksinkertaistuslu-pien saatavuus sekä nopeutuu että helpottuu AEO-sertifiointin myötä, koska AEO-hakuprosessin yhteydessä kertaalleen erittäin perusteellisesti arvioitu yritys ei vaadi tällaisia yksinkertaistuksia varten uutta arviointia. Joidenkin passitukseen liittyvien lupien yhteydessä myös AEO-toimijalle suoritetaan kyselyitä, samoin tilanteessa jossa lupiin liittyvät dokumentit vaativat päivitystä. Lähtökohtaisesti kuitenkin AEO-hakuprosessin aikainen arviointi on niin kattava, että yksinkertaistusten saanti hel-pottuu huomattavasti. AEO-toimijoiden kohdalla myös kirjallinen dokumentointi vähe-nee. (Elonen 2012.)

Hakuprosessin aikana suoritettua perusteellista arviointia pyritään aktiivisesti hyödyn-tämään myös Tullin myöntämien lupien ulkopuolella. On olemassa lukematon määrä erilaisia ja eri tarpeisiin vastaavia lupia ja todistuksia, joiden hankkiminen saattaa edel-lyttää myös päällekkäistä tutkimus- ja arviointityötä. EU-komissio ja AEO-toimijoiden kattojärjestöt tekevätkin tiivistä yhteistyötä pyrkimyksenään löytää uusia, myös muiden kuin tulliviranomaisten myöntämiä lupia, joiden myöntämisessä AEO-prosessin aikaises-ta arvioinnista voisi olla hyötyä. Sekä vastavuoroisen tunnustamisen piirin laajentumi-sen kautta että lähivuosina tapahtuneen AEO:n yleisen tunnettuuden lisääntymisen kautta mahdollisten uusien etujen kenttä laajenee entisestään. (Elonen 2012.)

7.2.3 Todistuksen hakuprosessi

Elonen kertoo vapaaehtoisuuteen ja aitoon kiinnostukseen turvallisuusasioita kohtaan perustuvan AEO-sertifikaatin vaativan yritykseltä tiettyjä velvollisuuksia myös sertifiointin jälkeen. Eräs keskeisimmistä velvollisuuksista, myös koko yrityksen riskienhallinnan kannalta, on saavutetun tason ylläpitäminen: Yrityksen tulee ylläpitää, päivittää ja seu-rata toimintatapojaan ja ohjeistuksiaan. Tämä liittyy keskeisesti koko yrityksen riskien-hallintaan. Olennaista on myös nimetä yrityksen sisältä yksi tai useampi vastuhenkilö AEO-toimiin liittyen. AEO-sertifioitujen yritysten velvollisuudeksi voidaan myös lukea pyrkimys mahdollisuuksien mukaan keheittää turvallisuustoimintaa yhdessä yhteistyö-kumppaneittensa kanssa. Elonen muistuttaa myös Tullin ja hakijayrityksen välisen, läpi

koko hakuprosessin kantavan tiiviin yhteistyön tärkeydestä. Yhteistyön on tarkoitus jatkaa aktiivisena myös sertifioidun AEO-toimijan velvollisuuksiin kuuluu esimerkiksi viipymättä ilmoittaa Tullille, mikäli sen toiminnassa tapahtuu muutoksia jotka saattavat osaltaan vaikuttaa AEO-todistuksen voimassaoloon. (Elonen 2012.)

Itsearviointikyselyn laatiminen ennen varsinaisen AEO-todistushakemuksen jättämistä on erittäin tärkeää, koska Tullin suorittaman arvioinnin lisäksi myös yrityksen itsessään on pystyttävä suorittamaan erilaista arviointi- ja selvitystyötä prosessin edetessä. Hakemuksen jättämistä edeltävä huolellinen valmistautuminen varmistaa myös hakuprosessin mukaisten aikarajojen saavuttamisen. Elonen muistuttaa erään keskeisen, itsearvioinnin kautta pohdittavan tekijän olevan se, vastaako juuri AEO kyseisen yrityksen turvallisuuden hoidon tarpeisiin. AEO-sertifikaatin kaltaista viranomaistahon myöntämää todistusta ei ole tarkoitus markkinoida yrityksille mitenkään, vaan tarpeen ja kiinnostuksen täytyy lähteä yrityksen itsensä suorittaman tilanteen arvioinnin myötä. Pohdittaessa hakuprosessin mahdollista käynnistämistä, tulisi Elosen mukaan yrityksen esimerkiksi kartoittaa selkeästi omat odotuksensa sekä pohtia myös sopimuskumppaneittensa odotuksia. (Elonen 2012.)

On tärkeää määritellä, millä eri tavoin yritys tulee hyötymään AEO:sta ja voidaanko sen esimerkiksi odottaa saavan erityistä lisähyötyä tulevaisuudessa vastavuoroisen tunnustamisen verkoston laajentuessa. Tätä voidaan kartoittaa esimerkiksi sen kautta, missä yrityksen toimintojen ja tavaravirtojen odotetaan liikkuvan tulevaisuudessa. Sopimuskumppaneiden näkökulmasta tulisi pohtia, mitä odotuksia ja vaatimuksia niillä on yrityksen suhteen, ja miten mahdollisesti hankittava AEO-sertifiointi voi osaltaan parantaa näihin odotuksiin vastaamista. Lisäksi tärkeässä asemassa on resurssien ja kustannusten määrittäminen. Elonen korostaa myös yrityksen muiden hankkeiden huomioimisen merkitystä, sillä vaikka AEO-sertifiointiprosessi ei ole suuri materiaallinen investointi, vaatii se kuitenkin aikaa ja asiaan paneutumista. (Elonen 2012.)

7.2.4 Vastavuoroinen tunnustaminen

Erilaisten turvallisuusohjelmien vastavuoroinen tunnustaminen tulee jatkossa olemaan kasvavassa määrin tekijä, joka kasvattaa AEO-sertifikaatin myötä saatavien etujen laajuutta sekä odotettavasti lisää myös sertifiointia hakevien yritysten määrää. Lisäksi

esimerkiksi Yhdysvaltojen kanssa solmitun sopimuksen myötä mahdollisten uusien sopimuskumppaneiden verkosto laajenee, koska Yhdysvallat on jo aiemmin taholtaan tehnyt sopimukset vastavuoroisesta tunnustamisesta esimerkiksi Kanadan, Korean, Singaporen ja Uuden-Seelannin kanssa. Ja esimerkiksi Kanadan ja Yhdysvaltojen toimintakäytäntöjen sisältäessä paljon samaa, ovat mahdolliset sopimusneuvottelut Kanadan kanssa odotettavasti paljon nopeammin etenevät, koska Yhdysvaltojen sopimuksenteon yhteydessä tehty selvitystyö kattaa suuren osan myös Kanadan sopimuksen vaatimasta. (Elonen 2012.)

Elonen kuvaa vastavuoroisesta tunnustamisesta sopimisen etenevän neljässä vaiheessa. Ensimmäinen vaihe on turvallisuusohjelmien vertailu teoriassa, jonka yhteydessä kartoitetaan ohjelmien vaatimat kriteerit ja hakukäytännöt, arviointiprosessin vaiheiden eteneminen sekä ohjelmien tuomat edut. Toinen vaihe on näiden tekijöiden vertailu käytännössä, vertailun laajuuden määräytyessä sopijaosapuolten tarpeiden mukaan. Kolmas vaihe on varsinaisen vastavuoroisuussopimuksen laatiminen ja hyväksyminen, ja neljäs vaihe ikään kuin jatkuvana toimenpiteenä operatiivisten prosessien kehittäminen yhteistyössä sopimusosapuolten välillä. Elonen korostaa vastavuoroiseen tunnustamiseen ja kolmansien maiden kanssa tehtäviin sopimuksiin liittyen EU:n yhtenä puolena toimimisen tärkeyttä, koska sopimukset on tärkeää saada sopimaan kunkin eri lakeja ja toimintakäytäntöjä noudattavan EU-maan toimintoihin. (Elonen 2012.)

7.3 Tutkimuksen tulokset: Wärtsilä Finland Oy

7.3.1 Hakeutuminen AEO-toimijaksi

Päätös Wärtsilä Finlandin hakeutumisesta AEO-toimijaksi tapahtui konsernitasolla, kun vuonna 2009 annettiin päätös siitä, että kaikkien Wärtsilän suurten eurooppalaisten tytäryhtiöiden tulisi vuoden 2012 loppuun mennessä olla AEO-sertifioituja. Wärtsilä Finlandin AEO-todistus on tyypiltään AEOF, eli AEO Full, joka kattaa kaikki AEO-todistusten edut. (Ruotsalainen 2012.) Kuten luvussa 2.1. tarkemmin kuvattiin, AEOF-sertifioidut yritykset ovat lähtökohtaisesti kiinnostuneita sekä toimitusketjun turvallisuuden edistämisestä että yksinkertaistettujen tulli- ja tarkastusmenettelyiden käyttämisestä (AEO-toimija, 2011). Kaikki edut kattava AEOF oli luonteva valinta todistustyypeistä, koska AEO-todistus haluttiin Wärtsilä Finlandilla implementoida alusta asti osaksi riskienhallintaa. Myös yleisesti ottaen koko AEO-todistushanke istui konsernin riskienhallintasuunnitelman tavoitteisiin. Ruotsalainen mainitsi alkavan AEO-hakuprosessin toi-

mineen myös positiivisena ryhtiliikkeenä yhtiön yleisen turvallisuuden parantamisen kannalta, koska se sitoutti kaikki osastot tarkkailemaan ja kehittämään omia toimintojaan. (Ruotsalainen 2012.)

Konsernitasolta tullutta päätöstä AEO-sertifioinnista tuki myös todistuksen kasvava kysyntä asiakasyritysten suunnalta. Jatkossa AEO-todistuksen olemassaolo – tai sen puute – voi näkyä hyvinkin selkeästi esimerkiksi tarjouskilpailussa. Ruotsalainen mainitsee Wärtsilä Finlandin yhteistyöyrityksistä esimerkkinä laivanrakentaja Samsung Heavy Industriesin, joka toimissaan nykyään vaatii kaikilta yhteistyökumppaneiltaan voimassaolevaa AEO-toimijan tai muun vastaavanlaisen valtuutetun turvallisen toimijan statusta. AEO-statusta voidaan aktiivisesti hyödyntää myös myynnissä ja markkinoinnissa esimerkiksi erityisen turvallisuuskriittisissä hankkeissa. (Ruotsalainen 2012.)

7.3.2 Hakuprosessin eteneminen

Kun konsernin puolelta oli viestitty päätös tytäryhtiöiden AEO-toimijaksi hakeutumisesta, tehtiin Wärtsilä Finlandin johtoryhmätasolla syksyllä 2010 päätös hakuprosessin käynnistämisestä. Prosessi lähti sujuvasti liikkeelle päätöksen jälkeen, ja marraskuussa 2010 koossa oli noin 20 henkilön projektiorganisaatio valmiina AEO-todistuksen hakuprosessin läpiviemiseen. Ruotsalainen kuvaa sitoutumisen tärkeyttä ja korostaa, että yrityksen johdon on todella tärkeää olla sitoutunut hankkeeseen sekä yhtiön että konsernin tasolla. Johdon sitoutumisen lisäksi ensiarvoisen tärkeää on ottaa projektiin mukaan oikeat henkilöt toteuttamaan sitä. Wärtsilä Finlandilla AEO-projektiorganisaatiossa oli mukana muun muassa henkilöitä yhtiön jokaiselta turvallisuusalueelta ja liiketoimintayksiköstä sekä ulkopuolinen turvallisuusalan konsultti. (Ruotsalainen 2012.)

Wärtsilä Finlandilla AEO-hakuprosessin kesto päätöksenteon jälkeen oli tasan yksi vuosi, ja prosessi vaati kokonaisuudessaan noin 750 miestyöpäivää. Ruotsalainen korostaakin AEO-hankkeen olevan suuri panostus ja muistuttaa, ettei prosessin voida olettaa valmistuvan niin sanotusti vasemmalla kädellä tehden. Hän kokee suurimman varsinaisen työmäärän kuluneen itsearviointin tekemiseen, joka yhtiössä tehtiin kolmeen kertaan. Myös erilaiset koulutukset olivat isossa roolissa kun lähes koko henkilöstö ja myös osa alihankkijoista koulutettiin AEO:n tiimoilta, tämän lisäksi järjestettiin esimerkiksi logistiikkatoimintoihin liittyviä täsmäkoulutuksia. Wärtsilä Finlandilla AEO-sertifiointiprosessi saatiin siis esimerkillisesti implementoitua koko organisaatiolle, ja kuten myös Annukka Elonen haastattelussaan totesi, onkin ensiarvoisen tärkeää raken-

taa AEO sisälle yrityksen jokapäiväiseen toimintaan. Wärtsilä Finland pyrkii olemaan Wärtsilä-konsernin sisällä niin sanottu edelläkävijä, josta muut tytäryhtiöt voisivat AEO-hankkeissaan ottaa mallia. (Ruotsalainen 2012.)

7.3.3 AEO-hankkeen vaatimat muutokset

AEO-prosessin edetessä Wärtsilä Finlandilla erääksi oleellisimmaksi seikaksi nousi se, miten AEO implementoidaan turvallisuusjohtamiseen. Näin ollen koko prosessi ja sen tavoitteet otettiin mukaan myös johtoryhmätyöskentelyyn. Ensiarvoisen tärkeää oli myös määritellä, missä hankkeen päävastuu on. AEO-hanketta eteenpäin vienyt projektiorganisaatio raportoi aina sekä yhtiön johtoryhmälle että Wärtsilä-konsernille. Lisäksi, koska varsinainen päätös AEO-hankkeen käynnistämisestä tuli konsernitasolta ja kosketti Wärtsilä Finlandin lisäksi myös muita Euroopan tytäryhtiöitä, tulee globaaleja sopimuksia tehtäessä sopimuksen sisällön kattaa kaikki Wärtsilä-yhtiöt. Globaaleihin sopimus pohjiin onkin AEO-sertifiointin myötä lisätty lauseke, joka täyttää niiltä osin AEO:n vaatimukset. Ruotsalainen kuitenkin korostaa sopimusasioiden vaatiman suunnittelutyön suurta määrää: kaikkien sopimusten yhteydessä tulee miettiä, miten sisällyttää AEO:n edellyttämät asiat juuri kyseisen yhteistyökumppanin sopimukseen. AEO:n teemoja tulee voida miettiä myös selkokielellä. (Ruotsalainen 2012.)

Eräs AEO-prosessin vaatima muutos Wärtsilä Finlandilla liittyi myös konkreettiseen turvallisuuden parantamiseen. Prosessin myötä yhtiössä uudelleenarvioitiin ja tarvittaessa päivitettiin olemassa olevat turvallisuusvyöhykkeet ja kulkuoikeudet sekä niiden valvontaan ja rajoittamiseen liittyvät tekijät. AEO-hankkeen myötä yhtiössä on myös alettu tehdä entistä tarkempia riski- ja uhka-arviointeja AEO:n turvallisuusosioiden mukaisesti. Keskusteltaessa AEO-todistushankkeeseen käytetyistä panostuksista ja aiheutuneista kustannuksista Ruotsalainen toteaa, ettei hankkeelle sen alkaessa asetettu lainkaan kustannusbudjettia. Päätös hankkeesta oli konsernin laajuinen, joten todettiin, että hanke vain yksinkertaisesti toteutetaan. (Ruotsalainen 2012.)

7.3.4 AEO-todistuksen myötä saavutetut edut

Wärtsilä Finlandilla AEO on otettu positiivisesti vastaan ja se on onnistuneesti saatu liitettyä osaksi yrityksen toimintaa. Hyötyjen varsinainen mittaaminen on Ruotsalaisen mukaan äärimmäisen vaikeaa, mutta hän kuitenkin nostaa yhtenä AEO:n selkeimpänä etuna esiin yleisen turvallisuustietoisuuden parantumisen sekä poikkeamien havain-

noinnin ja niistä raportoimisen parantumisen. Erilaisten riski- ja uhka-arviointien kautta löydetyt kehityskohteet ovat olleet AEO-sertifiointin positiivinen myötävaikutus. Wärtsilä Finlandilla myös jatkuvasti eteenpäin kehittyvä vastavuoroinen tunnustaminen koetaan yhtenä AEO-sertifiointin tärkeimpänä etuna. Esimerkiksi Japanin ja nyt hiljattain USA:n kanssa solmitut vastavuoroisuussopimukset Ruotsalainen näkee erittäin myönteisinä. Hän kuitenkin korostaa Tullin aktiivisen roolin tärkeyttä ja toteaa, miten tärkeäksi kokisi Tullin antamat selkeät, käytännön ohjeet siitä, mitä yritysten tulee tehdä saavuttaakseen kaikki – esimerkiksi juuri vastavuoroiseen tunnustamiseen liittyvät edut. (Ruotsalainen 2012.)

Kuluvan vuoden toukokuussa järjesteyillä AEO-toimijapäivillä vallitseva ilmapiiri oli Ruotsalaisen mukaan melko epävarma. Hankitusta sertifikaatista ja sen tarjoamista hyödyistä ollaan aidon kiinnostuneita ja etuja ikään kuin odotetaan, mutta samalla ollaan epävarmoja siitä, miten toimia saavuttaakseen ne. Yleisenä mietityttävänä seikkana oli Ruotsalaisen mukaan mahdollista havaita myös sertifikaatin hyötyjen taloudellinen puoli. Siitä, miten sertifiointi näkyy yrityksen tuloksessa mahdollisena taloudellisenä hyötynä, tulisi Ruotsalaisen mukaan olla tarjolla enemmän informaatiota, myös jo siitä syystä, että sertifikaatin muiden hyötyjen konkreettinen mittaaminen on haastavaa. (Ruotsalainen 2012.)

7.3.5 Todistuksen merkitys tulevaisuudessa

Pohdittaessa AEO-todistuksen asemaa ja mahdollisesti muuttuvaa merkitystä tulevaisuudessa, nousee esiin monia mielenkiintoisia kysymyksiä. AEO-todistus on maksuton ja vapaaehtoisuuteen perustuva, mutta tilanteessa, jossa sertifioidut alan toimijat keskittävät yhteistyösopimuksensa ainoastaan toisiin sertifiointeihin yrityksiin, saattaa AEO-todistuksen hankkimisesta tätä kautta muodostua ikään kuin välttämättömyys. Ruotsalainen pohtiikin, onko mahdollista, että AEO:sta muodostuisi vain pakollinen kunniallisten yritysten merkki, niin että keskittyminen todistuksen todellisiin hyötyihin painuu toissijaiseksi. Hän korostaa Tullin aktiivisen viestimisen tärkeyttä, koska sitä kautta tieto kaikista AEO-todistuksen hyödyistä välittyy tehokkaimmin yrityksille. (Ruotsalainen 2012.)

Samaan aihepiiriin liittyvä toinen, mielenkiintoinen kysymys on: Miten AEO-sertifioidun yrityksen ja yrityksen, jolla sertifikaattia ei ole, asemat tulevat todellisuudessa eroa-

maan toisistaan? Näkykö sertifiointin merkitys vain esimerkiksi tarjouskilpailuiden yhteydessä vai myös muutoin? Lisäksi Ruotsalainen pohtii, miten kansainvälisesti sovitettu vastavuoroinen tunnustaminen tulee näkymään käytännössä tavaravirtojen nopeutumisen lisäksi. Tulevatko esimerkiksi kuljetuskustannukset olemaan alhaisemmat vastavuoroisuussopimusten yleistyessä, vai tuleeko laaja kansainvälinen yhteistyö näkymään muunlaisena, yrityksille konkreettisempänä hyötynä? (Ruotsalainen 2012.)

7.4 Yhteenveto tutkimustuloksista teorian tiedon valossa

Tutkimushaastatteluiden teemat ja haastateltaville teemojen yhteydessä esitetyt tarkentavat kysymykset pohjautuivat työssä edellä esitettyyn teorian tietoon. Molempien tutkimushaastatteluiden tulokset mukailivat monilta osin teoriaa ja esiin nousi tiettyjä, teoriaa keskeisimmin tukevia tekijöitä. Yksi keskeisin, työn molemmissa osioissa todennettu seikka oli prosessin aikaa ja resursseja vaativa luonne, korostaen kuitenkin samalla prosessiin panostamisen myöhemmin nähtävää, selkeää hyötyä. Hakuprosessin aloittamisen vaatiman taustatyön ja itsearviointiin käytetyn panostuksen voidaan todeta maksavan itsensä takaisin prosessin myöhemmässä vaiheessa syntyvänä nopeutumisenä. Toinen keskeinen sekä teorian että tutkimushaastatteluiden kautta esiin nouseva seikka olivat AEO-sertifikaatin yhdenmukaisesti säädettyjen etujen lisäksi muodostuvat epäsuorat hyödyt. On myös todettava, että tulevaisuudessa nämä epäsuorat hyödyt todennäköisesti tasaavat painoarvoaan varsinaisiin säädettyihin etuihin nähden AEO-toimijaksi hakeutuvien yritysten taholla. Olennaisimpia epäsuoria hyötyjä ovat esimerkiksi sertifikaatin tuoma imagohyöty ja etu tarjouskilpailuissa sekä positiivinen myötävaikutus koko yrityksen turvallisuustoimintoihin. Erittäin merkittävänä etuna, joka tulevaisuudessa varmasti kasvattaa painoarvoaan entisestään, voidaan pitää vastavuoroista tunnustamista. Vastavuoroinen tunnustaminen laajentaa osaltaan myös yhteisesti säädettyjen etujen sisältöä, niin toimintaympäristön kokonaisvaltaisen kasvamisen kuin kasvavan verkoston myötä hyväksyttävien kokonaan uusien etuuksienkin kautta.

Voidaan myös olettaa, että mitä enemmän AEO-sertifikaatin tunnettuus lisääntyy maailmalla ja mitä laajempi vastavuoroisen tunnustamisen piiri on, sitä enemmän toimijoita hakeutuu AEO-sertifioituiksi ja sitä valveutuneemmaksi yrityskenttä samalla muuttuu. Tämän seurauksena yhä useammat AEO-sertifikaatin itse omaavista toimijoista keskittävät yhteistyösopimuksensa ainoastaan toisiin AEO-toimijoihin, joka taas puolestaan lisää sertifiointia hakevien määrää tavoitteenaan pysyä mukana tarjouskilpailussa.

8 Loppusanat

8.1 Työn toteutuksen onnistuminen

Tämän opinnäytetyön tarkoituksena oli teoriaosuudessaan tutkia ja kuvata AEO-todistuksen keskeisimpiä etuja, sen hakuprosessia sekä todistuksen syntyprosessia kansainvälisellä tasolla. Tutkimusosuuden tarkoituksena oli teemahaastatteluiden kautta kuvata AEO-sertifiointiin kasvavassa määrin liittyvää vastavuoroista tunnustamista, hakuprosessin konkreettista etenemistä sekä esimerkkiyrityksen todistuksen kautta saamia todellisia hyötyjä. Työn merkityksenä oli siis selvittää tähän Suomessa vielä melko uuteen yritysturvallisuussertifikaattiin liittyvät ja vaikuttavat tekijät sekä kuvata esimerkkiyrityksen avulla konkreettisia kokemuksia AEO-sertifikaatin haku- ja käyttöprosessiin liittyen.

Näihin tutkimusaiheisiin lähdettiin perehtymään teoria-aineiston ja asiantuntijahaastatteluiden kautta, ja haastatteluiden tulosten voitiin nähdä tukevan monilta osin aiheesta esitettyä teoriapohjaa. Tutkimusmenetelmäksi valittu teemahaastattelu osoittautui onnistuneeksi ja aiheen käsittelyyn mielestäni parhaiten sopivaksi vaihtoehdoksi, ja kummankin toteutetun haastattelun laaja liikkumavara ennalta määriteltyjen teemojen ympärillä avasi AEO-sertifiointin aihetta mielestäni hyvin ja monipuolisesti.

Tutkimuksen yhteydessä voitiin todeta, että AEO-sertifikaattiin sisältyy kansainvälisesti säädettyjen yhteisten etujen lisäksi myös epäsuoria hyötyjä, joiden voidaan katsoa koskevan kaikkia valtuutettuja AEO-toimijoita, tilaus-toimitusketjun kaikissa rooleissa. Tärkeänä seikkana nousi esiin myös toiminnan jatkuvuus; Tulli ja AEO-sertifioidut yritykset jatkavat aktiivista ja vuorovaikutteista yhteistyötään myös varsinaiset sertifiointin jälkeen. Tämä korostaa AEO-todistuksen kokonaisvaltaisen turvallisuuden ja vaarattomuuden edistämisen tavoitetta.

Vastavuoroinen tunnustaminen ja siihen liittyvän toiminnan laajentuminen voidaan nähdä erittäin tärkeänä tekijänä sekä AEO-todistuksen yleisen tunnettuuden lisäämisen kannalta että valtuutettujen AEO-toimijoiden ja uusien hakijoiden saamien etujen kannalta. Laajalle levittäytyvien vastavuoroisen tunnustamisen sopimusten myötä sekä Euroopan Komission että AEO-toimijoiden kattojärjestöjen on mahdollista etsiä entistä tehokkaammin uudenlaisia etuuksia AEO-toimijoille, ja aiheesta kiinnostuneiden uusien sertifioidujen toimijoiden myötä kansainvälisen tilaus-toimitusketjun kokonaisturvallisuus

paranee, kun yhä useampi toimija voidaan todistetusti luokitella vaarattomuutta ja turvallisuutta edistäväksi. Myös molempien tutkimukseen sisältyneen haastattelun myötä voitiin todeta, että vastavuoroinen tunnustaminen tulee tulevaisuudessa olemaan kasvavassa määrin erittäin merkittävä osa AEO-sertifiointia ja prosessin kokonaisvaltaista kehitystä.

8.2 Jatkotutkimuskohteet

AEO-sertifiointi on mielenkiintoinen ja uudenaikainen tutkimuskohde. Koska aihe on verrattain uusi ja prosessi alati kehittyvä, löytyy aiheen tiimoilta myös paljon mielenkiintoisia ja toteuttamiskelpoisia jatkotutkimuskohteita. Eräs kiinnostava tutkimuskohde AEO-todistuksen yrityksille tuomiin etuihin liittyen olisi tutkia kuinka paljon kustannushyötyä sertifioitu yritys saa AEO-toimijuudestaan. Turvallisuusasioihin panostamisen voidaan yleisesti ottaen odottaa vaikuttavan positiivisesti sekä yrityksen koko liiketoimintaan että tulokseen, mutta olisi kiinnostavaa tutkia, minkälaisia todellisia kustannushyötyjä sertifioinnin jälkeen syntyy. Toinen mielenkiintoinen jatkotutkimusaihe koskee vastavuoroista tunnustamista. Vastavuoroisuus-sopimusneuvotteluita käydään parhaillaan useammalla taholla ja verkoston laajentuessa on odotettavissa, että sopimuksia syntyy tulevaisuudessa useita. Kiinnostava, esimerkiksi muutaman vuoden päähän sijoittuva tutkimuskohde olisi tilannekatsaus sen hetkisistä vastavuoroisen tunnustamisen sopimuksista ja niiden saralla tapahtuneesta kehityksestä.

Koska sekä EU-komissio että eri AEO-toimijoiden kattojärjestöt tutkivat aktiivisesti minkälaisia uusia etuja AEO-toimijoille voitaisiin löytää, olisi yksi erinomainen jatkotutkimusaihe tällaisten uusien etuuksien ja sopimusten tutkiminen. EU-komission ja järjestöjen pyrkimyksenä on löytää myös muiden kuin tulliviranomaisten myöntämiä lupia jotka voitaisiin sitoa AEO-sertifiointiin, ja olisi kiinnostavaa tutkia, minkälaisia ja kuinka paljon erilaisia lupia ja todistuksia yrityksillä ylipäättänsä on, ja miten näistä voitaisiin hyötyä vastavuoroisesti AEO-todistuksen kanssa.

Lähteet

AEO-itsearviointikysely. Suomen Tulli, AEO-toimipiste 2012. PowerPoint-esitys. Luettu 4.9.2012.

AEO-toimija: Mitä vaaditaan? Suomen Tulli 2009.
[Http://www.tulli.fi/fi/yrityksille/asiakkaana_tullissa/AEO/mita_vaaditaan/index.jsp](http://www.tulli.fi/fi/yrityksille/asiakkaana_tullissa/AEO/mita_vaaditaan/index.jsp). Luettu: 4.9.2012.

AEO-toimija. Suomen Tulli 2011. [Http://www.tulli.fi/fi/yrityksille/asiakkaana_tullissa/AEO/index.jsp](http://www.tulli.fi/fi/yrityksille/asiakkaana_tullissa/AEO/index.jsp). Luettu: 4.9.2012.

AEO-toimijastatus toi tarkennuksia vierailijakäytäntöömme. Steveco 2010.
[Http://www.steveco.fi/fi/Ajankohtaista/Arkisto/?news_id=141](http://www.steveco.fi/fi/Ajankohtaista/Arkisto/?news_id=141). Luettu 11.3.2012.

Authorized Economic Operator – Query page. Euroopan Komissio. Verotus ja tulliliitto. Päivitetty 22.9.2011. [Http://ec.europa.eu/taxation_customs/dds2/eos/aeo_consultation.jsp?Lang=fi](http://ec.europa.eu/taxation_customs/dds2/eos/aeo_consultation.jsp?Lang=fi). Luettu: 4.9.2012.

Customs modernization handbook. Authorizes Economic Operator programs. US AID (United States Agency International Development) 2010.
[Http://tboostproject.com/_resources/resource/AEO%20Programs%20Handbook.pdf](http://tboostproject.com/_resources/resource/AEO%20Programs%20Handbook.pdf). Luettu: 4.9.2012.

C-TPAT overview. U.S. Customs and Border Protection 2007.
[Http://www.cbp.gov/xp/cgov/trade/cargo_security/ctpat/what_ctpat/ctpat_overview.xml](http://www.cbp.gov/xp/cgov/trade/cargo_security/ctpat/what_ctpat/ctpat_overview.xml). Luettu: 4.9.2012.

Elonen, Annukka 2012. Tullilylitarkastaja. Suomen Tulli, Helsinki. Haastattelu 10.7.2012.

Finnsteven satamatoiminnot Vuosaaressa. Finnsteve 2008.
[Http://www.finnlink.se/uploads/Vuosaari%20toimintaohje%20final%2024%2011%20008_1.pdf](http://www.finnlink.se/uploads/Vuosaari%20toimintaohje%20final%2024%2011%20008_1.pdf). Luettu 11.3.2012.

Hirsjärvi, Sirkka & Hurme, Helena 2006. Tutkimushaastattelu: Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Yliopistopaino, Helsinki. Luettu: 1.9.2012.

Hyytiäinen, Sami & Syri, Minna 2012. Toimitusketjun riskien analysointi ja hallinta.
[Http://www.tulli.fi/fi/yrityksille/asiakkaana_tullissa/AEO/24052012_toimitusketjujen_riskit.pdf](http://www.tulli.fi/fi/yrityksille/asiakkaana_tullissa/AEO/24052012_toimitusketjujen_riskit.pdf). Luettu 1.9.2012.

Miten AEO-toimijaksi hakeudutaan? Suomen Tulli 2010.
[Http://www.tulli.fi/fi/yrityksille/asiakkaana_tullissa/AEO/miten_hakeudutaan/index.jsp](http://www.tulli.fi/fi/yrityksille/asiakkaana_tullissa/AEO/miten_hakeudutaan/index.jsp). Luettu: 4.9.2012.

Ojasalo, Katri, Moilanen, Teemu & Ritalahti, Jarmo 2009. Kehittämistyön menetelmät. Uudenlaista osaamista liiketoimintaan. WSOY Pro Oy, Helsinki. Luettu: 12.10.2012.

Ruotsalainen, Matti 2012. General Manager. Wärtsilä Finland Oy, Helsinki. Haastattelu 25.7.2012.

The Authorized Economic Operator. European Commission, Taxation and Customs Union 2005.

[Http://ec.europa.eu/taxation_customs/resources/documents/customs/policy_issues/customs_security/AEO_strategic_paper_en.pdf](http://ec.europa.eu/taxation_customs/resources/documents/customs/policy_issues/customs_security/AEO_strategic_paper_en.pdf). Luettu: 4.9.2012.

The Authorized Economic Operator Guidelines. European Commission, Taxation and Customs Union 2007.

[Http://ec.europa.eu/taxation_customs/resources/documents/customs/policy_issues/customs_security/aeo_guidelines_en.pdf](http://ec.europa.eu/taxation_customs/resources/documents/customs/policy_issues/customs_security/aeo_guidelines_en.pdf). Luettu: 4.9.2012.

Tietoa Euroopan Komissiosta. Euroopan Komissio. Päivitetty 23.8.2011.

[Http://ec.europa.eu/about/index_fi.htm](http://ec.europa.eu/about/index_fi.htm). Luettu: 4.9.2012.

Tietoa Finnstevestä. Finnsteve 2012. [Http://www.finnsteve.fi/tietoa_finnstevestae](http://www.finnsteve.fi/tietoa_finnstevestae). Luettu 11.3.2012.

Tilastotietoa AEO:sta, EU:sta ja Suomesta. Suomen Tulli 2012.

[Http://www.tulli.fi/fi/yrityksille/asiakkaana_tullissa/AEO/24052012_tilastotietoa.pdf](http://www.tulli.fi/fi/yrityksille/asiakkaana_tullissa/AEO/24052012_tilastotietoa.pdf).

Luettu 2.9.2012.

Tullin tehtävät. Suomen Tulli 2009.

[Http://www.tulli.fi/fi/suomen_tulli/tulli_tutuksi/tehtavat/index.jsp](http://www.tulli.fi/fi/suomen_tulli/tulli_tutuksi/tehtavat/index.jsp). Luettu 3.9.2012.

Tullin turvallisuustodistus. Finnsteve 2012.

[Http://www.finnsteve.fi/asiakastuki/tullin_turvallisuustodistus](http://www.finnsteve.fi/asiakastuki/tullin_turvallisuustodistus). Luettu 11.9.2012.

Wärtsilä lyhyesti. Wärtsilä 2012.

[Http://www.wartsila.com/fi/about/yhtiojohto/yhtiorakenne](http://www.wartsila.com/fi/about/yhtiojohto/yhtiorakenne). Luettu 11.9.2012.

Tutkimushaastatteluiden haastattelupohjat

Suomen Tullin haastattelussa läpikäytyt teemat:

1. AEO-todistukseen liittyvät yleiset asiat
2. AEO:n erilaisiin lupiin ja tarkastuksiin tuomat helpotukset
3. Muut etuihin liittyvät asiat
4. Todistuksen hakuprosessi ja siihen liittyvät asiat
5. Hakuprosessin keskeyttäminen ja todistuksen kumoaminen
6. Vastavuoroisen tunnustamisen

Wärtsilä Finland Oy:n haastattelun haastattelukysymykset:

1. Miksi Wärtsilä päätti hakeutua AEO-toimijaksi?
2. Miten hakuprosessi sujui?
3. Jouduttiinko yrityksessä tekemään mitään muutoksia AEO-hankkeen vuoksi?
4. Mitä etuja AEO-todistus on tuonut Wärtsilälle?
5. Ovatko saavutetut edut vastanneet hankkeen vaatimia panostuksia?
6. Millaisena näet AEO-todistuksen merkityksen tulevaisuudessa?

AEO-sertifikaatin hakulomake, ilman liitteitä

EUROOPAN YHTEISÖ

AEO-todistuksen hakemus

Huom: katso selittävät huomautukset lomaketta täytettäessä

1. Hakija		Tullin merkintöjä	
2. Hakijan oikeudellinen muoto		3. Perustamispäivämäärä	
4. Perustamisosoite			
5. Pääasiallisen toimipaikan sijainti			
6. Yhteyshenkilö (nimi, puhelin- ja faksinumero, sähköpostiosoite)		7. Postiosoite	
8. Alv-numero	9. Toimijan tunnistenumero	10. Virallinen rekisteröintinumero	
11. Haettava todistustyyppi			
☐ AEO-todistus (yksinkertaistetut menettelyt)			
☐ AEO-todistus (vaarattomuus ja turvallisuus)			
☐ AEO-todistus (yksinkertaistetut menettelyt sekä vaarattomuus ja turvallisuus)			
12. Taloudellisen toiminnan ala		13. Jäsenvaltiot, joissa tullitoiminta suoritetaan	
14. Rajanylitystä koskevat tiedot		15. Aiemmin myönnetty yksinkertaistetut menettelyt tai helpotukset, 14 k artiklan 4 kohdassa tarkoitetut todistukset	
16. Toimipaikka, jossa tulliasiakirjat säilytetään			
17. Toimipaikka, joka vastaa kaikkien tulliasiakirjojen antamisesta			
18. Toimipaikka, jossa pääkirjanpito hoidetaan			
19. Allekirjoitus		Päiväys	
Nimi		Liitteiden lukumäärä	

Hakemus lähetetään postitse osoitteeseen:

Tullihallitus
PL 512, 00101 HELSINKI

tai faksilla:
+358 (0)20 492 2852

tai sähköpostilla:
kirmo@tulli.fi